

SOSYAL HİZMETE GİRİŞ

EDİTÖRLER
İshak AYDEMİR
Meral ÖZTÜRK

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığının bantrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-030-5	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Sosyal Hizmete Giriş	Yayıncı Sertifika No 47518
Editörler İshak AYDEMİR ORCID iD: 0000-0001-8910-9413 Meral ÖZTÜRK ORCID iD: 0000-0001-7570-5361	Baskı ve Cilt Göktuğ Ofset Bisac Code SOC025000 DOI 10.37609/akya.3262
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	

Kütüphane Kimlik Kartı

Sosyal Hizmete Giriş / ed. İshak Aydemir, Meral Öztürk.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
278 s. : şekil, tablo, grafik. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve Dizin var.
ISBN 9786253750305

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Dünyada artan ve çeşitlenen bireysel (depresyon, kaygı, stres vb.) ve sosyal sorunların (göç, madde bağımlılığı, savaşlar, yoksulluk, şiddet vb.) çözümünde sosyal hizmet mesleğinin önemi her geçen gün giderek artmaktadır. Bu önem dolayısıyla dünyada ve Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi giderek yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda günümüzde 3’ü açık öğretim, 1’i uzaktan eğitim programı olmak üzere 70 bölümde farklı fakülte ve yüksekokullarda lisans düzeyinde sosyal hizmet uzmanı yetiştirmek amacıyla eğitim verilmektedir. Bunun yanında 40 dan fazla üniversitede “sosyal hizmetler” adı altında ön lisans eğitim programları mevcuttur. Sosyal hizmet eğitiminde teori ve pratik bir arada yer almakta, öğrenciler bölümlerinde edindikleri kuramsal ve uygulamaya dönük bilgileri alarak bu bilgileri alanda hayata geçirmeye çalışmaktadır.

Sosyal hizmet eğitiminde öğrencilerin ilk karşılaştığı derslerden birisi sosyal hizmeti genel olarak tanıtan derslerdir. Bu derslerde “sosyal hizmet mesleğine giriş” niteliğindeki kitaplar okutulmaktadır. Ancak ülkemizde sosyal hizmeti tanıtıcı kitapların sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu eksiklikten yola çıkarak “Sosyal Hizmete Giriş” adlı bu kitap farklı üniversitelerde sosyal hizmet alanında çalışan akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanmıştır. Özerimli bir çalışmanın ürünü olan kitabın ilk bölümünde sosyal hizmetin tanımlanması ve temel kavramlar, ikinci bölümünde sosyal hizmetin dünyadaki tarihsel gelişimi, üçüncü bölümünde sosyal hizmetin ülkemizdeki gelişimi, dördüncü bölümünde sosyal hizmetin temel yaklaşımları, beşinci bölümünde sosyal hizmet temelleri- bilgi ve beceri temeli, altıncı bölümünde sosyal hizmetin temelleri - değer temeli, yedinci bölümünde çocuk ve gençlik hizmetleri, sekizinci bölümünde aile hizmetleri, dokuzuncu bölümünde tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet, onuncu bölümünde yaşlılık ve engellilik hizmetleri, on birinci bölümünde yoksulluk ve sosyal yardım hizmetleri, on ikinci bölümünde adli sosyal hizmetler ve on üçüncü bölümünde uluslararası kuruluşlarda, STK’larda ve özel sektörde sosyal hizmet konuları ele alınmıştır.

Kitabın sosyal hizmet alanında eğitim gören tüm öğrencilere katkı sunması en büyük dileğimizdir.

Prof. Dr. İshak AYDEMİR

Doç Dr. Meral ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Sosyal Hizmetin Tanımlanması- Amaçları-Temel İlkeleri.....1 <i>İshak AYDEMİR</i> <i>Meral ÖZTÜRK</i> <i>Halim TOĞA</i> <i>Ahmet TÜRK</i>
BÖLÜM 2	Sosyal Hizmetin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi.....19 <i>Bülent ÖNGÖREN</i>
BÖLÜM 3	Sosyal Hizmetin Ülkemizdeki Gelişimi .....39 <i>Abdulahkim BEKİ</i>
BÖLÜM 4	Genelci Sosyal Hizmet ve Sosyal Hizmetin Temel Yaklaşımları .....83 <i>Gürcan BAL</i> <i>Gülsüm ÇAMUR</i>
BÖLÜM 5	Sosyal Hizmetin Temelleri: Bilgi ve Beceri Temeli.....111 <i>Aysel TEKGÖZ OBUZ</i>
BÖLÜM 6	Sosyal Hizmetin Temelleri: Değer Temeli.....125 <i>Melike YALÇIN</i> <i>Ayşin ÇETİNKAYA BÜYÜKBODUR</i>
BÖLÜM 7	Çocuk ve Gençlik Hizmetleri.....145 <i>Ferda KARADAĞ</i>
BÖLÜM 8	Aile Hizmetleri .....159 <i>Eda PURUTÇUOĞLU</i>
BÖLÜM 9	Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet.....179 <i>Salim KAYA</i>

BÖLÜM 10	Yaşlılık ve Engellilik Hizmetleri .....197 <i>Ergün HASGÜL</i>
BÖLÜM 11	Yoksulluk ve Sosyal Yardım Hizmetleri .....209 <i>Ayten KAYA KILIÇ</i>
BÖLÜM 12	Adli Sosyal Hizmet .....227 <i>Hakan KARAAĞAÇ</i>
BÖLÜM 13	Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Yönetimi ve Örgütlenmesi .....241 <i>Murat TÜRK</i> <i>Halim TOĞA</i>

YAZARLAR

Prof.Dr. İshak AYDEMİR
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal
Hizmet Bölümü

Gürcan BAL
Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Doç.Dr. Abdulkakim BEKİ
Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Aysin ÇETİNKAYA
BÜYÜKBODUR
Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet
Bölümü

Doç.Dr. Ergün HASGÜL
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal
Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Hakan KARAAĞAÇ
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal
Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Ferda KARADAĞ
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet
Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Salim KAYA
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,
Sosyal Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Ayten KAYA KILIÇ
Akdeniz Üniversitesi Manavgat
Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Aysel TEKGÖZ OBUZ
Tarsus Üniversitesi, Sosyal Hizmet
Bölümü

Gülsüm ÇAMUR
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet
Bölümü

Prof.Dr. Eda PURUTÇUOĞLU
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal
Hizmet Bölümü

Arş.Gör. Halim TOĞA
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal
Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Murat TÜRK
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal
Hizmet Bölümü

Öğr.Gör. Ahmet TÜRK

Sinop Üniversitesi Türkeli Meslek
Yüksekokulu Çocuk Bakımı ve
Gençlik Hizmetleri Bölümü Çocuk
Koruma ve Bakım Hizmetleri
Programı

Doç.Dr. Bülent ÖNGÖREN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi,
Seydikemer Uygulamalı Bilimler
Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Meral ÖZTÜRK

Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Melike YALÇIN

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sandıklı
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu,
Sosyal Hizmet Bölümü

BÖLÜM 1

SOSYAL HİZMETİN TANIMLANMASI- AMAÇLARI-TEMEL İLKELERİ

İshak AYDEMİR¹

Meral ÖZTÜRK²

Halim TOĞA³

Ahmet TÜRK⁴

GİRİŞ

Endüstrileşmeden önceki dönemlerde yaşanan bireysel ve sosyal sorunlar genelde aileler, akrabalar, komşular aracılığıyla ya da bazı dini kuruluşlar öncülüğünde çözümlenmeye çalışılırken, sanayi devrimiyle birlikte artan problemlerin çözümünde öncelikli sorumluluk doğrudan devletlere yüklenmiştir (Zastrow, 2013). Sosyal refah devletinin gelişimiyle birlikte profesyonelleşmeye başlayan sosyal hizmet, bugün tüm dünyada kabul gören bir meslek ve disiplin olarak yerini almıştır. Günümüzde eğitilmiş meslek elemanları aracılığıyla sosyal refah devletinin imkân ve kaynakları profesyonel bir şekilde yerine getirilmektedir.

Sosyal hizmet; meslek ve disiplin olarak ortaya çıktığından bu yana tanımlanmasında, uygulanması ve algılanmasında ikilemler oluşmuş, zamanla bu ikilemlerin ortadan kaldırılması konusunda bir uzlaşımın oluşturulmaya çalışıldığı görülmüştür. Genelde sosyal hizmet, bireylerin, ailelerin ve toplumların yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen profesyonel bir alan olarak ele alınmış, toplumların sosyal yapılarında ortaya çıkan problemler ve ihtiyaçlar karşısında, sosyal hizmet uzmanlarının önemli bir rol üstlendiği konusunda görüş birliği sağlanmıştır. Sosyal hizmet, bireylerin ve toplulukların refahını destekleyen, sosyal adaleti teşvik eden ve toplumsal eşitsizlikleri azaltan bir disiplin olarak kabul gör-

---

¹ Prof.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ishak.aydemir@sbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8910-9413

² Doç.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, mrozturk@cumhuriyet.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7570-5361

³ Arş.Gör. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, halim.toga@sbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3048-1987

⁴ Öğr. Gör., Sinop Üniversitesi Türkel Meslek Yüksekokulu Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü Çocuk Koruma ve Bakım Hizmetleri Programı, aturk@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5782-3794

KAYNAKLAR

- Adamson, C. (2011). Getting the balance right: Critical reflection, knowledge and the social work curriculum. *Advances in Social Work & Welfare Education*, 13(1), 29–48.
- Akbaş, E. (2019). Sosyal hizmetin revize edilen küresel tanımının gösterdikleri: Paradigma değişimi. *Turkish Studies- Social Sciences*, 14(5), 1945-1956. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.30191>.
- Altan, M. (2004). Muhasebecilik mesleğinin toplumda algılanma biçimi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 29-54. <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbed/issue/61775/923486>.
- Aydın, İ. (2023). *Eğitim ve öğretimde etik* (13. Baskı). Pegem Akademik Yayınları.
- Birleşmiş Milletler (2016). *Human rights handbook for parliamentarians*. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği.
- Birleşmiş Milletler (1992). Teaching and learning about human rights: a manual for schools of social work and the social work profession. https://archives.lib.umn.edu/repositories/11/archival_objects/1711981 adresinden 14 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Boehm, W. W. (1959). *Objectives of the social work curriculum of the future* (Vol. 1). Council on Social Work Education.
- Bolgün, C., Şahin, F. ve Baydur, H. (2017). Manisa’da toplumun sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığı ve tutumu: Karşılaştırmalı bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 27-49.
- Cengizhan, C. (2024). Meslek kavramı ve bir meslek alanı olarak eğitim-öğretim. <https://cahitcengizhan.com/meslek-kavrami-ve-bir-meslek-alani-olarak-egitim-ogretim/> adresinden 14 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Craig, G. (2002). Poverty, social work and social justice. *British Journal of Social Work*, (32), 669-682.
- Çamur Duyan, G. (2018). Sosyal hizmet uzmanlarının rol ve işlevleri. V. Duyan (Ed.), *Sosyal hizmet kuramları I* (s. 126-153) içinde. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Duyan, V. (2003). Sosyal hizmetin işlev ve rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 14(2), 1-22.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal hizmet mesleği: Temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi.
- Duyan, V. (2012). *Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.
- Duyan, V. (2015). *Sosyal grup çalışması uygulamasının ortopedi hastalarının kişisel ve sosyal uyum düzeylerine etkisi*. Aydınlar Matbaacılık.
- Friedlander, W. A. (1965). *Sosyal hizmetin kavram ve metodları*. (E. Besin, Çev.), Kardeş Matbaası.
- International Federation of Social Workers (IFSW). (2014). Global definition of social work <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work> adresinden 11 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Federation of Social Workers. (2000). Definition of social work. Retrieved February 2005 from. <http://www.ifsw.org/en/p38000208.html> adresinden 10 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Kongar, E. (1978). *İnsanı yönlendirme ve sosyal hizmetler sosyal çalışmaya giriş*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Kut, S. (1988) *Sosyal hizmet mesleği, nitelikleri, temel unsurları, müdahale yöntemleri*. Nadir Kitap.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı: Kuramlar, uygulamalar*. Doğu Matbaacılık.
- Landon, P. S. ve Feit, M. (1999). *Generalist social work press*. Eddie Bowers Publishing.
- NASW (1983). Standards for social service manpower. <https://www.socialworkers.org/> adresinden 12 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Pincus, A. ve Minahan, A. (1973). *Social work practice: Model and method*. Peacock.
- Reamer, F. G. (2018). *Sosyal hizmet etiği ve değerleri*. Nika Yayınevi.
- Sheafor, B.W. ve Horejsi, C.R. (2003). *Techniques and guidelines for social work practice*. (Sixth Edi-

- tion). Allyn & Bacon.
- Sosyal Hizmetler Kanunu (2828 Sayılı). (1983). Sosyal Hizmetler Kanunu. 24.05.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazete.
- Stroup, H. H. (1960) *Social Work: An Introduction to the field*. American Book Company.
- Şahin, F. (1999). Sosyal hizmetin doğası ve paradigmaları. N. G. Koşar (Ed.), *Prof. Dr. Sema Kut'a armağan: Yaşam boyu sosyal hizmet* (s. 60-74) içinde. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- Truell, R. (2014). What is social work? <https://www.theguardian.com/social-care-network/2014/jul/07/what-is-social-work> adresinde 21 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Turan, Ü. (2018). *Okulun ve ailenin öğrencilerin meslek seçimindeki rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Yavaşca, S. (2021). Sosyal hizmetin savunuculuk rolü bağlamında sivil toplum örgütleri. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal hizmete giriş*. (D. B. Çiftçi vd., Çev.) Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Zengin, O. ve Altındağ, Ö. (2016). Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 184-188.

BÖLÜM 2

SOSYAL HİZMETİN DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Bülent ÖNGÖREN¹

SANAYİ DEVRİMİ

Sanayi Devrimi, 1700'lü yılların ortalarından itibaren başlayan bir dizi teknik gelişmenin ekonomiyi, sanayiye, toplumu ve siyaseti değiştirmesiyle başlayan insanlık tarihinin en önemli sıçramalarından biridir. Bu sıçramanın en görünür teknolojisi olan buhar makinesi, insanların doğa üzerindeki hakimiyetini geri döndürülemez şekilde sağlamasıyla sonuçlanmıştır. Bu o kadar önemli bir buluştur ki, 1700'lü yılların başlarında yaşayan ortalama Avrupa köylüsünün yaşam kalitesi ondan 7 bin yıl önce yaşayan antik Mısır köylüsüne neredeyse eşittir. Bu uzun süreçte Avrupa büyüme hızı o kadar yavaştır ki neredeyse sabit kalmıştır (Acemoğlu & Johnson, 2023). 1730'lu yıllarda başlayan dokuma tezgahlarındaki kullanılan çırkığın teknik gelişmelerle "uçan mekiğe" dönüşümü bir dizi gelişmeyi tetiklemiş ve önce dokuma hızlanmış, daha yoğun pamuk üretiminin arttırmasına neden olmuş, daha hammadde gereksinimi de ulaşım başta olmak üzere diğer sektörlerin gelişimini sağlamıştır. Böylece organik olmayan enerji desteği ile birlikte daha yüzyılın başlarında günde birkaç metre kumaş ve sınırlı iplik üretimi yapılırken 30-50 içerisinde neredeyse sınırsız üretimin önü açılmıştır (Harrison & Sullivan, 2017).

Sanayi Devrimi Büyük Britanya'da tahıl ve yün üretiminin başlaması ve kolonizasyon nedeniyle deniz aşırı ticaret gelişmesiyle başlamış ve aşağıdaki olgular gelişmesine katkıda bulunmuştur:

1. Avrupa'da binlerce yıl sadece üretimin kaynakları saban, değirmen ve baskı makinesidir. Sanayi Devrimi'ni başlatan mekanik çırkık ve dokuma makineleri artık sadece krallıklar için değil bütün dünya pazarları için üretim yapmaya başlamışlar ve yeni bir teknolojik gelişmelere önyak olmuşlardır.
2. Güç kaynağı olarak sanayi öncesindeki makineler için hayvan ve insan gücü yani organik güçlerin yerini buhar gücünün (inorganik) alması işgücü verimliliğinin olağanüstü artmasını sağlamıştır.

¹ Doç.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Seydikemer Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, bulentongoren@mu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1288-0765

Ayrıca Bağlanma Teorisi, Gerçeklik Terapisi, Kesişimsellik Teorisi gibi yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar bireylerin farklı gereksinimlerini gidermeleri için geliştirilmiş olan sosyal hizmet müdahalesi gibi profesyonel müdahaleleri şekillendirmektedir.

Sosyal hizmetin çok farklı yaklaşımları olmasının nedeni çalışma alanının çok geniş ve değişken olmasıdır. Değişen sosyal sorunlarla birlikte sosyal hizmet uygulaması da değişmekte ve sosyal hizmet teorilerinin yenilenmesine neden olmaktadır.

SONUÇ

İnsanlık tarihi boyunca ateşin bulunması, yazının keşfi ve sanayileşme gibi olağanüstü gelişmeler toplumu çok güçlü bir şekilde etkilemiştir. Sanayileşme ise hem bir sıçrama hem de tüm toplumsal yapıların ve kurumların yıkımına neden olan bir gelişme olmuştur. Bu süreçte toplumsal düzenin yeniden dizayn edilmesi, sosyal koruma mekanizmalarının kurgulanması oldukça güç olmuştur. Bu çalışmada sanayileşme, sonrasında sosyal refahın sağlanması ve sosyal hizmetin gelişimi özetlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca sosyal hizmet müdahalesini olgunlaştıran teorilere yer verilmiştir.

KAYNAKLAR

- Acemoğlu, D., & Johnson, S. (2023). *İktidar ve Teknoloji (Çev.C.Duran)*. İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Aktan, C., & Özkıvrak, Ö. (2008). *Sosyal Refah Devleti*. İstanbul: Okutan Yayınları.
- Aydemir, İ., & Yiğit, T. (2017). The social work education in Turkey. *International Journal of Social Work and Human Services Practice*, 5(3), 133-145.
- Bayır, Ö. (2018). Sosyal Hizmet Disiplininin/ Mesleğinin Öncüleri. Ö. Bayır içinde, *Sosyal Hizmet Tarihi* (s. 135-157). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (1998). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Danış, M., & Kara, H. (2016). Sosyal Hizmette Problem Çözme Yaklaşımı. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45:1-10.
- Demirel, A., Polat, G., & Purutçuoğlu, E. (2023). *Finansal Sosyal Hizmet*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Duyan, V. (2019). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımları*. Erzurum: Erzurum Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Engels, F. (2013). *İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu (1944-Çev.O.Emre)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erbay, E. (2019). Güç ve Güçlendirme Kavramları Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(42):41-64.
- Freud, S. (2016). *Psikanaliz Üzerine*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Freyer, H. (2014). *Sanayi Çağı (Çev.Akarsu,B., Batuhan, H.)*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Fülberth, G. (2008). *Kapitalizmin Kısa Tarihi (Çev.S.Usta)*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Harrison, J. B., & Sullivan, R. E. (2017). *Batı Uygurluğunun Kısa Tarihi (S.Ökten)*. İstanbul: Kent Merkezi Derneği Yayınları.
- Kaya, T. (2017). Yerleşim Evleri ve Göçmenden Vatandaşa: Hull House Örneği. *İnsan Hakları Yıllığı*, 35:(79-95).

- Keers, K., & McMullen, C. (2020). *Introduction Social Work*. Chennai, India: SAGE Publications Asia-Pacific Pte Ltd.
- Marx, K. (1975). *Kapital, Birinci Cilt: Sermayenin Üretim Süreci*. İstanbul: Sol Yayınları.
- Orhan, S. (2015). *Sosyal Güvenliğin Efendileri*. Ankara: Adalet Kitabevi.
- Sütçü, S., & Demirel, A. (2022). Sosyal Hizmet Uzmanının Sahip Olması Gereken Beceriler. Y. Özkan, & S. Ozan içinde, *Genelci Sosyal Hizmet Uygulaması* (s. 93-116). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri*. Ankara: Nika Yayınları.
- Tetik, A. (2022). *Türkiye’de Sosyal Devletin Dönüşümü*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Tomambay, İ. (2012). *Sosyal Hizmete Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Türkçapar, M. H. (2014). *Bilişsel Terapi*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Vatan, S. (2016). Bilişsel Davranışçı Terapilerde Üçüncü Kuşak Yaklaşımlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 8(3):190-203 .
- Yay, S. (2020). *Çağdaş İktisadi Düşünceler Perspektifinden Sosyal Refah Devleti*. Ankara: Astana Yayınları.
- Yoruldu, M., & Saraç, Ö. (2023). *Sosyal Güvenlik Finansmanı Seçilmiş Ülke Uygulamaları*. İstanbul: Efeakademi Yayınları.
- Zastrow, C. (2018). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Nika Yayınları.

BÖLÜM 3

SOSYAL HİZMETİN ÜLKEMİZDEKİ GELİŞİMİ

Abdulahkim BEKİ¹

GİRİŞ

Dünyada akademik anlamda 19.yy'da başlayan ve İncil temelli teolojik temellere dayanarak ortaya çıkan sosyal hizmet disiplini ve uygulamaları ülkemizde 1960'lı yıllardan itibaren akademik bir disiplin ve bir uygulama alanı olarak görülmeye başlanmıştır. Her ne kadar 1960'lı yıllarda akademik bir çalışma alanı ve akabinde bir meslek ve uygulama alanı olarak bu tarihlerde başlamış olsa bile ülkemiz açısından sosyal hizmet uygulamalarının İslam'ın ortaya çıktığı yıllardan günümüze kadar devam ettiğini söylemek tarihsel verilere aykırı bir durum değildir. Bu anlamda ülkemizde uygulanan sosyal hizmet uygulamalarının tarihsel süreçte daha çok İslami temellere dayandırıldığı görülmektedir.

Bu bölümde sosyal hizmetin ülkemizdeki gelişimi birçok boyutları ile ele alınacaktır. Bu kapsamda öncelikle ülkemizde uygulanan sosyal hizmet uygulamalarının teolojik temelleri ortaya konacak, daha sonra bu teolojik temellerin yansıması olarak sosyal hizmet uygulamalarının Hz. Peygamber ve halifeleri döneminden, Selçuklu ve Osmanlı dönemine, oradan da Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile günümüze kadar nasıl geldiği incelenecektir.

İSLAM DİNİ VE SOSYAL HİZMETİN TEOLOJİK TEMELLERİ

Ülkemizde gerek Selçuklu gerek Osmanlı döneminde olsun hem kamu kurum ve kuruluşları, hem de özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin gerçekleştirdiği bütün sosyal hizmet uygulamaları teolojik bir temele dayanmaktadır. Bu teolojik temelin dayanağı İslam dinidir. İslam dininin birinci derecedeki temel referans kaynağı Kur'an-ı Kerim, ikinci derecedeki referans kaynağı da Hz. Peygamber'in söz, fiil, davranış ve ikrarı olarak kabul edilen sünnettir. Dolayısıyla burada önce İslam dini ile ilgili kısa bilgiler verilecek, İslam dininin insana bakış açısı, insan hakları, İslam'ın dezavantajlılara bakış açısı ve onlara

¹ Doç.Dr. Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, abdulhakim.beki@uskudar.edu.tr ORCID iD: 0000-0001-5572-2113

KAYNAKLAR

- <http://www.darulaceze.gov.tr/bp.asp?caid=220>, Erişim Tarihi:15.08.2024
- <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/psiko-sosyal-servis>. Erişim Tarihi: 15.08.2024
- <https://kygm.gsb.gov.tr/Sayfalar/4868/3200/ogrenci-egitim-hizmetleri.aspx>. Erişim Tarihi: 16.08.2024
- <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/>. Erişim Tarihi:15.08.2024
- <https://www.csgeb.gov.tr/>. Erişim Tarihi:15.08.2024
- <https://www.icisleri.gov.tr/afet-ve-acil-durum-yonetimi-baskanligi>. Erişim Tarihi:17.08.2024
- <https://www.icisleri.gov.tr/hizmetlerimiz>: Erişim Tarihi:15.08.2024
- <https://www.saglik.gov.tr/>): 09.09.2008.
- Ahmed b. Hanbel, (1416/1995), el-Müsned (nşr. Şuayb el-Arnaüt v.dğr.), Beyrut
- Akdoğan, Yalçın, (2008), Sosyal Belediyecilik, <http://www.yerelisyaset.com/v2/index.php?goster=ayrinti&id=251>. 02.01.2008.
- Arslanyürek, Y. (2015). Osmanlı Devleti'nde Islahhaneler (Sanayi Mektepleri. Asia Minor Studies, 3(6), 1-21. <https://doi.org/10.17067/ams.16605>
- Atik, K. ve ark. (1997), İslami Kavramlar, Kayseri.
- Beki, A. (2009), *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları*, İstanbul.
- Buhârî, (1315), el-Câmi' u'ş-şâhih, I-VIII, İstanbul,
- Çağrıç, M, (2000) İA, "İnfak" mad. İstanbul.
- Çağrıç, M, (2000), İA, "ihsan" mad. İstanbul.
- Çağrıç, M, (2000), İA, "isar" mad. İstanbul.
- Çapa, Mesut, (2010), Kızılay (Hilâl -i Ahmer) Cemiyeti (1914 -1925), Türkiye Kızılay Derneği, Ankara.
- Çelik, Yılmaz, (2016a), Asr-ı Saâdet'te Kimsesiz Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler, İstem, Yıl:14, Sayı:28, s. 369 – 388.
- Çelik, Yılmaz, (2016b), Hz. Peygamber Dönemi İnsana Yönelik Sosyal Hizmetler, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Ü. Sos. Bil. Enst., Konya.
- Ebu Davud, (1419-20/1999), Müsned (nşr. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türki), Cize.
- Erul, Bünyamin, (2012), İA, "Veda Hutbesi" mad. İstanbul.
- Gazzali, (1975), İhya-i Ulumi'd-Din, terc. Ahmed Serdaroğlu, İst.
- Günay, Hacı Mehmet, (2012), İA, "vakıf" mad. İstanbul.
- Gündüz, Aslan, (2000), İA, "İnsan Hakları" mad. İstanbul.
- Hamidullah, M. (1981), İslam'a Giriş, terc. İ.Arif Koytak, Veysel Uysal, Beyan Yay. İstanbul.
- <Http://www.shcek.gov.tr/himaye-i-etfal-cemiyetinin-kurulusu-istanbul.aspx>:Erişim:16.09.2024
- <https://bezmialem.com.tr/Pages/kurumsal/Tarihce.aspx>, Erişim Tarihi:15.08.2024
- <https://www.altayli.net/wp-content/uploads/2018/05/EYTAM-%C4%B0DARES%C4%B0-VE-SANDIKLAR-1851-1926.pdf> Erişim Tarihi:15.08.2024
- <https://www.icisleri.gov.tr/goc-idaresi-baskanligi-hizmet> Erişim Tarihi:15.08.2024
- İBB: R/kurumsal/Birimler/SosyalHizmetlerMd/Documents/sosyalfaaliyetalanlari.pdf, Erişim Tarihi:15.08.2024
- İmam Mâlik, (1412/1991), el-Muvatta' (nşr. Takıyyüddin en-Nedvi), Dimaşk-Beyrut.
- Kur'an-ı Kerim,
- Kutluer, İ. (2000), İA, "insan mad." İstanbul.
- Müslim, (1374-75/1955-56), *Şâhih* (nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâki), Kahire.
- Nuhoglu, H.Y. (1993). İA., "Darüleytam" mad. İstanbul.
- Öztürk, Nazif (1995). İA., "Evkâf-ı Hümayun Nezâreti", mad. İstanbul.
- Seyyar, A. (2008), Manevi Sosyal Hizmetler, Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Seyyar, A. (2010), Tıbbi Sosyal Hizmetlerde Manevi Bakım, Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Seyyar, A. ve Genç, Y. (2010). *Sosyal Hizmet Terimleri Sözlüğü*. Sakarya.

Sinanođlu, Mustafa, (2010), İA. “İslam” mad. İstanbul.

Şentürk, Recep (2000), İA, “İslam’da İnsan Hakları” mad. İstanbul.

Yıldırım, Nuran, (2010). Hamidiye Etfal Hastanesi, Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi İstanbul.

Yiğit, İsmail (1995), İA., “Emevi” mad. İstanbul

BÖLÜM 4

GENELCİ SOSYAL HİZMET VE SOSYAL HİZMETİN TEMEL YAKLAŞIMLARI

*Gürcan BAL*¹
*Gülsüm ÇAMUR*²

GİRİŞ

Genelci sosyal hizmet bakış açısı ile farklı müracaatçı gruplarına ve farklı sosyal sorunlara bir müdahale planı oluşturulur ve uygulanır. Bu bakış açısı sorun çözme sürecinin basamaklar halinde ve sistematik bir biçimde ele alınmasını sağlamaktadır. Müracaatçı ile tanışma bağlantı kurma basamağından başlayarak sorun çözme sürecinin tüm basamaklarında ekolojik sistem yaklaşımı temel alınır. Sosyal hizmetin yöntemleri birey, aile, grup, topluluk ve toplumdur. Bu bölümde genelci sosyal hizmetin ne olduğu, özellikleri ile sosyal hizmetin yöntemleri olan bireylerle, ailelerle, gruplarla ve toplumla sosyal hizmetin ne anlam ifade ettiği ayrıca genelci uygulamada önemli bir bakış açısı sağlayan ekolojik sistem ve güçlendirme yaklaşımlarının temel kavramları ile bu yaklaşımların içeriği ele alınmaktadır.

GENELCİ SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmet eşi benzeri olmayan bir yardım mesleğidir. Sosyal çalışmacılar müracaatçı sistemi ile birlikte müracaatçıları yaşadıkları çevre içinde bir bütün olarak ele alır ve sosyal adalet ve insan hakları bağlamında güçlendirir. Bu bağlamda yapılan yardım çok düzeyli bakış açısını içerir. Sosyal çalışmacılar bireyle sosyal hizmet uygulamasında sorunun sosyal politika boyutlarıyla ilgilidir. Yani bireyin refahı sosyal politikanın konusudur. Sosyal hizmet, bu anlayıştan hareketle insani hizmet örgütlerinde uygulanan yardım edici bir meslektir.

---

¹ Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ORCID: 0000-0002-6673-4926

² Prof.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID iD: 0000-0001-5116-2462

Bölümde ele alınan sosyal hizmetin sistem teorisi ise sistemin bir bütünden daha fazla bir anlamı olduğunu kabul eder ve çevrenin bireyi etkileyebileceği kadar bireyin de çevreyi etkileyebilecek bir potansiyeli olduğuna inanır. Sistem teorisi ve ekolojik sistem yaklaşımında bireyin çevreye tamamen uyumundan ziyade birey ve çevrenin karşılıklı uyum sağladığı bir anlayış öne çıkmıştır. Karşılıklı bağımlılık, uyum ve etkileşimin öne çıktığı bu teoriler, sosyal hizmet disiplini diğer yardım disiplinlerinden ayıran en önemli anlayışlar arasında yer almaktadır.

Son olarak birçok yardım mesleğinde uygulanan pek çok yaklaşımın aksine güçler temelli uygulama ise müracaatçının hali hazırda var olan güç ve becerilerinin açığa çıkarılması ve yaşanan problem karşısında bu güç ve becerilerin kullanılmasını amaçlar. Güçler temelli bir yaklaşımda yaşanan sorunun çözümü noktasında müracaatçı bir uzman olarak değerlendirilmekte iken sosyal çalışmacının buradaki görevi müracaatçısının güçlerini açığa çıkararak baş etme kapasitesini artırmaktır.

Sonuç olarak yardım ilişkisi terapötik bir ilişkidir ve bu ilişkide sosyal hizmet disiplini bilgi, beceri ve değer temeli çerçevesinde sosyal işlevselliği yerine getirme ve toplumsal değişim ile gelişimi sağlamayı amaçlar. Bu ilişki sonucunda müracaatçının kendisini daha iyi hissettiği ve baş etme kapasitesinin arttığı bir sonuca ulaşmak önemlidir. Bu sonuca ulaşabilmek için de sosyal hizmet disiplininin kuram ve yaklaşımlarından faydalanmak oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Abramovitz, M. (1988). Social Work and Social Reform: an Arena of Struggle. *Social Work*. 43(6): 512-526.
- Acar, Y. B. ve Acar, H. (2002). Sistem Kuramı – Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 13(1): 29-35.
- American Heritage Dictionary (2000). New York: Bartleby.Com
- Barker, R. L. (1995). *The Social Work Dictionary*. Nasw Press: USA.
- Boyle, W. S., Hull, G. H., Mather, H. J., Smith, L. L., & Farley, O. W. (2006). *Direct Practice in Social Work*. (Vol. Pearson Education): USA.
- Bronfenbrenner, U. and Ceci, S. J. (1994). Nature-Nuture Reconceptualized in Developmental Perspective: A Bioecological Model. *Psychological Review*. 101(4): 568-586.
- Coady, N. ve Lehmann, P. (2008). *Theoretical Perspectives for Direct Social Work Practice*. New York: Springer Publishing Company.
- Collins, D., Jordan, C. ve Coleman, H. (2007). *An Introduction to Family Social Work*. Belmont, CA: Thompson Brooks/Cole.
- Compton R.B., Galaway B., ve Cournoyer R.B. (2005). *Social Work Processes*. (7th ed.) New York: Thomson.
- Connnow R.S. ve Gentry M.E. (1988). *Social Work Practice*. Englewood Cliffs NS; Prentice – Hall.
- Çamur Duyan, G. (2000). *Aile İşlevleri ile Ailenin Sosyal, Demografik ve Ekonomik Nitelikleri ve Yaşam Döngüsü Arasındaki İlişkiler*. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Danış, Z.(2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Aile ve Toplum*. 8(3): 45-53.

- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Erten, R. ve Kelebek, Ö. (2023). Korunma İhtiyacı Olan Çocuğun Ekolojik Sistem Kuramı Bağlamında İncelenmesi: System Crasher Filmi Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3): 1346-1373.
- Germain, C. and Gitterman, A. (1996). *The Life Model Of Social Work Practice*. New York: Columbia University Press.
- Hamilton, G. (1962). *Theory and Practice of Social Casework*. New York: Colombia University Press.
- Hardcastle, D., Powers, P.R., Wenocur, S. (2004). *Community Practice: Theories and Skills for Social Workers*. New York: Oxford University Press.
- Hoffman, K. ve Salle, A. (1994). *Generalist Social Work Practice: Bridges to Change*. Boston: Allyn/Bacon.
- Johnson, L. (1998). *Social Work Practice: A Generalist Approach*. USA: Allyn and Bacon.
- Karataş K. (1998). Sosyal Refah: Kavramsal Boyutu, Gelişimi ve Nitelikleri., (Koşar, N., Duyan, V. ed.), *Prof. Dr. Sema Kut'a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet içinde*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, p. 33-43.
- Kirst-Ashman, K. ve Hull, G. (2009). *Generalist Practice with Organizations and Communities*. CA: Brook/Cole.
- Kisthardt, W.E. (2013). Integrating the Core Competencies in Strengths-Based, Person-Centered Practice: Clarifying Purpose and Reflecting Principles., (Saleebey, D. ed.), in *The Strengths Perspective in Social Work Practice*. Boston: MA. Pearson.
- Kut, S. (1988). *Sosyal Hizmet Mesleği, Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara.
- Langer, C. L. ve Lietz, C. A. (2014). *Applying Theory to Generalist Social Work Practice*. (Abdullah Karatay, Çev. ed.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Malchiodi, C. A. (1988). *Understanding Children's Drawings*. New York: The Guilford Pres.
- Marlow, C.R. (2010). *Research Methods for Generalist Social Work*. Canada: Homson Brooks/Cole.
- Mathew, G. (1992). *An Introduction to Social Casework*. Tata Institute of Social Sciences. Bombay.
- Miley, K.K., O'Melia, M.W., Dubois, B.L. (2015). *Generalist Social Work Practice: an Empowering Approach*. Boston: MA. Pearson.
- Miller, W.R. ve Rollnick, S. (2014). The Effectiveness and Ineffectiveness of Complex Behavioral Interventions: Impact of Treatment Fidelity. *Contemporary Clinical Trials*. 7: 234-241.
- Mills, C.W. (1959). *The Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press.
- National Association of Social Workers (2021). *Code of Ethics*. Silver Spring, MD: Author.
- Özdemir, U. (2018). *Psikiyatrik Sosyal Hizmet*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Payne, M. (2011). *Humanistic Social Work: Core Principles in Practice*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- Pincus, A. ve Minahan, A. (1973). *Social Work Practice: Model and Method*. Illinois: Peacock Press.
- Saleebey, D. (2013). *The Strengths Perspective in Social Work Practice*. Boston: MA. Pearson.
- Segal, E. A., Gerdes, K. E. ve Steiner, S. (2007). *An Introduction to the Profession of Social Work (Becoming a Change Agent)*. (Second edition). Canada: Homson Brooks/Cole.
- Sheafor B. ve Horejsi C. (2003). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice*. (6th ed.) Boston: Allyn & Bacon.
- Skidmore, R., Thackeray M. (1982). *Introduction to Social Work*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Teater, B. (2015). *An Introduction to Applying Social Work Theories and Methods*. (Abdullah Karatay, Çev. ed.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Teigiser, K.S. (2009). Field Note: New Approaches to Generalist Field Education. *Journal of Social Work Education*, 45(1): 139-146.
- Trickett, E. J. (1994). Human Diversity and Community Psychology: Where Ecology and Empowerment Meet. *American Journal of Community Psychology*. 22: 583-592.

- Turan, N. (2009). *Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aileler için Sosyal Hizmet*. Ankara: Aydınlar.
- Weil, M., Gamble, D. (2002). *Community Practice Skills: Local to Global Perspectives*. New York: Columbia University Press.
- Yalom, I.D. (1995). *Theory and Practice of Group Psychotherapy*. New York: Basic Books.
- Zastrow, C. (1999). *The Practice of Social Work*. Canada: Homson Brooks/Cole.
- Zastrow, C. (2010). *Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People*. (10th ed.) Canada: Homson Brooks/Cole.

BÖLÜM 5

SOSYAL HİZMETİN TEMELLERİ: BİLGİ VE BECERİ TEMELİ

Aysel TEKGÖZ OBUZ¹

GİRİŞ

İnsan haklarını odağa alarak, temel insani gereksinimlerinin karşılanmasını, sosyal hak ve adaletin sağlanmasını ve geliştirilmesini, psiko-sosyal sorunların çözülmesini hedefleyen sosyal hizmet, uygulamalı bir bilim dalıdır. İhtiyaç içerisindeki hak sahiplerine hizmet sunmaya gayret eden bir meslek dalı olan sosyal hizmetin hem teoriye hem de uygulamaya dayalı mesleki müdahaleleri içeren bir alan olduğu bilinmektedir.

Sosyal hizmetin mesleki uygulamaları; çocuk, kadın, yaşlı, engelli, yoksul, işsiz, istismar mağduru, yalnız, kimsesiz, kronik hasta, mülteci, göçmen, azınlık gibi gruplarda yer alan ve istenmeyen sosyal sorunlarla mücadele eden dezavantajlı gruplarda gerçekleşir. Aslında sosyal hizmet, bireylerin deneyimledikleri eşitsizlik, adaletsizlik, psiko- sosyal işlevsizlik, baskı, sömürü, şiddet ve damgalanma gibi birden fazla sorun alanlarına eğilir (Tuncay ve Tekin, 2021: 25). Bunu yapmak beklendiği üzere, yeterli bir mesleki bilgi ve bu bilgiyi uygulama becerisi gerektirir. Zira çalışılan birey/gruplar hassas, ele alınan sorunlar da zor ve beceri gerektiren niteliktedir. Kitabın bu bölümünde, söz konusu gerekliliğe binaen, sosyal hizmet uygulamalarındaki teorik bilgi ve uygulamaya dayalı beceri kavramları ele alınacak ve böylece okuyucu, sosyal hizmetin temel üç bileşenlerinden ikisi hakkında bilgi edinme fırsatı elde edecektir. Diğer bileşen olan “değer” ise bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

Sosyal hizmet mesleğine ait bilgi ve teorilerin özgün tarafı bu alanın, uygulamalı oluşunun yanında, bağımsızlaşma kavramına çokça vurgu yapmasıdır, diyebiliriz. Zira 2014 yılında yapılan sosyal hizmete yönelik tanımda önceki tanımdan farklı ve yeni eklenen bir kavram olarak “bağımsızlık” vurgusu dikkat çekmektedir. Buna göre sosyal hizmet; “sosyal değişimi, kalkınmayı ve toplumsal birliği sağlayan, insanları güçlendiren ve bağımsızlaştıran, uygulamalı bir meslek ve akademik disiplindir.” Yani sosyal hizmet alanının mesleki

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Tarsus Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ayseltekgozobuz@tarsus.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6738-5449

Yetkinlik ve profesyonel kimlik açısından bilgi ön koşuldur. Yetkin bir sosyal hizmet uzmanı olabilmek için sosyal hizmet teorileri ve yöntemlerini bilmek, bunları uygulama becerisine dönüştürmekle ilgili olduğundan, bilmek tek başına yeterli değildir. Sosyal hizmet uzmanı, bilmenin yanında bilinenleri yahut öğrenilenleri uygulama becerisine dönüştürmek zorundadır. Nitekim sosyal hizmet eğitimi, öğrenilenleri uygulamaya aktarmaya fırsat verecek şekilde gerçekleşmeli ve bunun önüne geçecek sınırlılıkları ortadan kaldırılabilmelidir. Sosyal yardım ve dayanışmayı içeren sosyal hizmet süreci, sosyal hizmet uzmanının çok becerili olmasını gerektirmektedir. Öncelikle, etkili bir yardım ilişkisi için “iletişim becerisi” yadsınamaz bir öneme sahiptir, diyebiliriz. Sağlıklı ve olumlu bir iletişim kurma becerisi sosyal hizmet müdahalesini başarılı kılacaktır. Fakat bunun yanında bu bölümde bahsedilen diğer becerilere sahip olmak sosyal hizmet uzmanının yetkinliği açısından zorunlu olmaktadır. Gerekli bilgi ve beceriye sahip olmayı içeren bir mesleki bakış açısı bu noktada önemli bir husustur. Bilgi olmadan beceriyi geliştirmek pek mümkün olmadığı gibi, beceri olmadan sosyal hizmet açısından etkin bir bilgi- değer temeli de sağlanamaz.

KAYNAKLAR

- Adams, R., Dominelli, L. ve Payne, M. (2015). *Sosyal hizmet temel alanlar ve eleştirel tartışmalar*. T. Tuncay (Ed.), Ankara: Nika Yayınevi.
- Artan, T. ve Kumbasar, B. (2017). Sosyal hizmet mesleğinde etkili iletişim. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1(2), 51-63.
- Bacanlı, H. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Berk, Y. ve Yıldırım, K. (2015). Yapısalcılık ile post-yapısalcılık bağlamında dil ve metinden anlam kurma, *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 3(2), 39-45.
- Cılga, İ. (2004). *Bilim ve meslek olarak Türkiye’de sosyal hizmet*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksekokulu Yayını.
- Coulshed, V. ve Orme, J. (1998). *Social work practice: an introduction*. London: Macmillan International Higher Education.
- Çakıl Güney, P. (2023). Sosyal hizmet mesleği, kültür ve kültürel yeterlilik standartları. *Toplumsal Politika Dergisi*, 4(1), 66-78.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal hizmet temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.
- Edwards, J. B. (2016). Cultural intelligence for clinical social work practice. *Clinical Social Work Journal*, 44, 211-220.
- Erbay, E. (2019). Güç ve güçlendirme kavramları bağlamında sosyal hizmet uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19 (42), 41-64.
- Ercan, F.Z ve Tekgöz Obuz, A. (2016). Sosyal hizmet uygulamalarında reflektif düşüncenin önemi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 49, 457-465.
- Gökçearslan Çifci, E. ve Uzunarslan, Ş. (2019). Sosyal hizmet uygulamalarında kültürel yetkinliği geliştirmenin önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 213-230.
- Hicks, S. (2016). Theory and social work: a conceptual review of the literature. *International Journal of Social Welfare*. 25(4), 399-414.
- Johnson, L.C. (1998). *Social work practice: A generalist approach*. USA: Allyn and Bacon.

- Kadushin, A. ve Kadushin, G. (1997). *The social work interview: A guide for human service professionals*. New York: Columbia University Press.
- Kara, Y. (2020). Ekolojik sosyal hizmet bağlamında türcülük. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(20), 82-94.
- Kaya Kılıç, A. ve Tekin, H.H. (2020). Sosyal hizmet eğitiminde iletişim becerilerini kazandırmaya yönelik uygulamalar: Beceri laboratuvarı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1809-1826.
- Kirst Ashman, K. (2017). *Introduction to social work & social welfare: Critical thinking perspectives*. Australia: Boston, MA: Cengage Learning.
- Kirst Ashman, K. ve Hull, G.H. (2017). *Understanding generalist practice*. Chicago: Nelson Hall Publishers.
- Kuruhalil, İ ve İpek, M. (2022). Sosyal hizmette kuram ve uygulama: Sosyal çalışmacıların uygulamada kuramsal bilgi kullanımları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(4), 1183-1208.
- Milne, D. (2009). *Evidence-Based Clinical Supervision: Principles and Practice*, British Psychological Society and Blackwell Publishing Ltd.
- NASW (National Association Of Social Workers), (2001). *Standards for cultural competence*. Washington, DC: NASW.
- Öngen, Ç. (2014). *Aile ve sosyal politikalar bakanlığı'na bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının sosyal hizmet uygulamalarında bilişim teknolojilerinin kullanımı: Ankara ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal. Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Payne, M. (2020). *Modern sosyal hizmet kuramı*. K. Karataş (Çev. Ed.), Ankara: Nika Yayınevi.
- Raines, J. (1990) Empathy in clinical social work. *Clinical Social Work Journal*, 18(1), 57-72.
- Serpen, A.S. ve Hasgöl, E. (2015). Sosyal hizmet uygulamalarında empatinin önemi ve yardım ilişkisi üzerindeki etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 35, 37-52.
- Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. R. (2016). *Sosyal hizmet uygulaması: temel teknikler ve ilkeler*. D. Baran Çiftçi (Çev. Ed.), Ankara: Nika Yayınevi.
- Thompson, N. (2005). *Understanding social work*. New York: Palgrave
- Thompson, N. (2017). *Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal çalışma sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınları.
- Trevithick, P. (2008). Revisiting the knowledge base of social work: a framework for practice. *British Journal of Social Work*, 38 (6), 1212–1237.
- Tuncay, T. ve İl, S. (2009). Sosyal hizmet uygulamasında empatiyi yeniden düşünmek. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(2), 39-56.
- Tuncay, T. ve Tekin, H.H. (2021). *Sosyal hizmetin abc'si temel kavramlar sosyal sorunlar. Çalışma alanları müdahale ölçekleri*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Walker, J. (2008). Communication and social work from an attachment perspective. *Journal of Social Work Practice*, 22(1), 5–13.
- Waterson J, Morris, K, 2005. Training in 'social'work: Exploring issues of involving users in teaching social work degree programmes. *Social Work Education*, 24(6), 653-675.
- Yeşilkayalı, E. (2016). Sosyal çalışmada maneviyata duyarlı müdahale. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 53, 227-237.
- Yıldırım, F., Abukan, B., Öztürk, H. ve Eker,H. (2020). Sosyal hizmette teknoloji kullanımı ve sosyal hizmet uzmanlarının dijital yapabilirlikleri: Covid-19 salgını odağında bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 15(8), 3899- 3916.
- Zastrow, C. (2015). *Sosyal hizmete giriş*. D. Baran Çiftçi (Ed.), 3. Basım, Ankara: Nika Yayıncılık.
- Zengin, O. (2012). *Uygulamalı bir bilim olarak sosyal hizmet*. İ. Cılga, O. Zengin ve Ö. Altındağ (Ed.). Sosyal hizmet yazıları derleme kitabı içinde (215-236 ss.), Ankara: SABEV Yayınları.

BÖLÜM 6

SOSYAL HİZMETİN TEMELLERİ: DEĞER TEMELİ

*Melike YALÇIN*¹

*Ayşin ÇETİNKAYA BÜYÜKBODUR*²

GİRİŞ

Sosyal hizmet disiplini ve mesleğinin değerleri bilgi, beceri temeli ile birlikte sosyal hizmet uygulama repertuarını oluşturan ana unsurlardan biridir. Sosyal hizmetin değerleri mesleğin eylemlerini ve amaçlarını etkiler, mesleğin etik ilkelerine rehberlik eder ve sosyal hizmet uzmanlarının bireylerle, ailelerle, gruplarla, topluluklarla ve genel olarak toplumla sosyal hizmet uygulamalarını şekillendirir. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının mesleki değerleri kazanma, değerlerin taşıyıcısı olma ve geliştirilmesine ilişkin sorumlulukları bulunmaktadır. Bu bölümde sosyal hizmetin özünde yer alan değerlere değinilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak sosyal hizmet değerlerinin tarihsel süreçteki gelişimine, değer temelini oluşturan unsurlara, sosyal hizmetin özünde yer alan ve uygulamaya yansıyan temel değerlere değinilmiştir.

SOSYAL HİZMET DEĞERLERİNİN OLUŞUM SÜRECİ

Sosyal hizmet, sosyal değişimi ve gelişimi, müracaatçıların güçlendirilmesi ve özgürleştirilmesini destekleyen, uygulamalı bir disiplin ve meslektir. Sosyal adalet, insan hakları, sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri sosyal hizmetin merkezinde yer almaktadır (International Federation of Social Work [IFSW], 2018). Bunlar sosyal hizmetin özünü oluşturan temel değerleri ifade etmektedir. Söz konusu değerlere değinmeden önce değer temelinin oluşumunda etkili olan düşünsel yapının incelenmesi gerekli görülmektedir.

Sosyal hizmet değerlerinin temelinde Kant'ın Ahlak teorisinin izdüşümleri görüle-

---

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, myalcin@aku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2312-276X

² Doç.Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, aysine2@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-8042-4174

KAYNAKLAR

- Amadasun, S. (2019). Social work is an indispensable asset to national development: Appraisal of the social work profession among university academics in Nigeria. *Social Work and Education*, 6(4), 356-371. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.19.4.2>
- Appleton, C. M. (2010). *Integrity matters: an inquiry into social workers' understandings*. (Unpublished master dissertation). Master of Social Work, University of Massey.
- Arenstein, S. R. S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35, 216-224.
- Banks, S. (2004). Professional integrity, social work and the ethics of distrust. *Social Work and Social Sciences Review*, 11(2), 20-35.
- Banks, S. (2009). Integrity in professional life: Issues of conduct, commitment and capacity. *The British Journal of Social Work*, 40(7), 2168-2184. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcp152>
- Banks, S. (2021). *Ethics and values in social work*. Red Globe Press.
- Banks, S. (1995). *Ethics and values in social work Practical Social Work*. R Adams, T Bamford, C Barker, L Dominelli, M Payne, M Preston-Shoot, D Statham & J Tunstill (Editorial Advisory Board). Macmillan.
- Barker, R. L. (2003). *The social work dictionary*. NASW Press (5th ed.).
- Barnes, M. (1999). Researching public participation. *Local Government Studies*, 25(4), 60-75. doi:10.1080/03003939908433967
- Barsky, A.E. (2010). *Ethics and values in social work an integrated approach for a comprehensive curriculum*. Oxford University Press.
- Baxter, V., & Margavio, A.V. (2000). Honor, status and aggression in economic exchange. *Sociological Theory*, 18(3), 399-416. <https://doi.org/10.1111/0735-2751.00108>
- Becker, T. (1998). Integrity in organisations: Beyond honesty and conscientiousness. *Academy of Management Review*, 23(1), 154-161.
- Besthorn, F.H. (2012). Deep Ecology's Contributions to Social Work: A Ten-year Retrospective. *International Journal of Social Welfare*, 21(3), 248-257.
- Biestek, F. (1961). *The Casework Relationship*. Allen and Unwin.
- Bisman, C. (2004). Social work values: The moral core of the profession. *The British Journal of Social Work*, 34(1), 109-123. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bch008>
- Bloemraad, I. (2000). Citizenship and immigration: A current review. *Journal of International Migration and Integration*, 1, 9-37.
- Bond, M. A., & Keys, C.B. (1993). Empowerment, diversity and collaboration: Promoting synergy on community boards. *American Journal of Community Psychology*, 21, 37-57.
- Canadian Association of Social Workers. (2024). *Code of ethics, values and guiding principles*. https://www.casw-acts.ca/files/attachements/CASW_Code_of_Ethics_Values_Guiding_Principles_2024.pdf.
- Carr, S. (2007). Participation, power, conflict and change: Theorizing dynamics of service user participation in the social care system of England and Wales. *Critical Social Policy*, 27(2), 266-276. doi:10.1177/0261018306075717
- Chechak, D. (2015). Social Work as a Value-Based Profession: Value Conflicts and Implications for Practitioners' Self-Concepts. *Journal of Social Work Values and Ethics*, 12(2), 41-48.
- Compton, B.R., & Galaway, B. (1994). *Social work processes* (5th ed.). CA: Brooks/Cole.
- Cournoyer, B.R. (2005). *The social work skills workbook* (4th ed.). CA: Brooks/Cole.
- Cox, C., & Pardasani, M. (2017). Aging and human rights: A rights-based approach to social work with older adults. *Journal of Human Rights and Social Work*, 2, 98-106. <https://doi.org/10.1007/s41134-017-0037-0>
- Davies, L. (2022). *What are the 6 values of social work?* <https://resources.noodle.com/articles/6-values-of-social-work/>

- Dolgoff, R., Loewenberg, F. M., & Harrington, D. (2009). *Ethical decisions in social work practice* (8th ed.). CA: Brooks/Cole.
- Dominelli, L. 2009. Anti-oppressive Practice: The Challenges of the Twenty-first Century. Adams, L. Dominelli, and M. Payne (Eds.), *Social Work: Themes, Issues and Critical Debates* (3. Baskı, s.49-64). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-1-137-08215-2_5.
- Downie, R. R., & Telfer, E. (2022). *Caring and curing: A philosophy of medicine and social work*. Routledge.
- Duyan, V. (2014). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri*. Sosyal Çalışma Yayınları.
- Fargion, S. (2017). Social work promoting participation: reflections on policy practice in Italy. *European Journal of Social Work*, 21(4), 559-571. doi:10.1080/13691457.2017.1320528
- Frunză, A., & Sandu, A. (2017). Ethical values in social work practice: A qualitative study. *Journal of Social Work Values & Ethics*, 14(1), 40-58.
- Gambrill, E. (2011). *Social work practice: A critical thinker's guide* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Giurgiu, L. R., & Marica, M. A. (2013). Professional Values in Social Work Students and Mid-career Practitioners: A Comparative Study. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 76, 372-377. doi:10.1016/j.sbspro.2013.04.130
- Grinnell, R. M. (2007). *Social work research and evaluation: Foundations of evidence-based practice* (8th ed.). Oxford University Press.
- Global Social Work Statement of Ethical Principles. (2018). <https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles/>
- Goldstein, H. (1986). Toward the integration of theory and practice: A humanistic approach. *Social Work*, 31, 352-357.
- Hansson, M. (2008). *The private sphere. Book Series: Philosophical Studies in Contemporary Culture Vol 15*. Springer.
- Holm, A. L., & Severinsson, E. (2014). Reflections on the ethical dilemmas involved in promoting self-management. *Nursing Ethics*, 21(4), 402-413. <https://doi.org/10.1177/0969733013500806>
- Horner, W.C. & Whitbeck, L. B. (1991). Personal versus professional values in social work: A methodological note. *Journal of Social Service Research*, 14(1-2), 21-43. https://doi.org/10.1300/J079v14n01_02
- Ife, J. (2012). *Human Rights and Social Work Towards Rights-based Practice* (3rd ed). Cambridge University Press.
- International Federation of Social Work IFSW (2018). *Global Social Work Statement of Ethical Principles*. <https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles/>
- Itzhaky, H., & Bustin, E. (2005). Promoting Client Participation by Social Workers. *Journal of Community Practice*, 13(2), 77-92. doi:10.1300/j125v13n02_06
- Itzhaky, H., & York, A. (1994). Different types of client participation and the effect on community social work intervention. *Journal of Social Service Research*, 19, 85-99.
- Jane Addams Hull House Association. (n.d). <https://janeaddamshullhouse.org/history/>
- Johnson, R., Cureton, A. (2022). Kant's Moral Philosophy. Edward N. Zalta, Uri Nodelman (eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2022 Edition). <https://plato.stanford.edu/entries/kant-moral/>
- Kallestad, T. (2021). Social Work Values Empowerment organizational values & professional doxa inside the social work field. School of Health, Care and Social Welfare Master's program in social Works, Thesis in Social Work. Digitala Vetenskapliga Arkivet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1573556/FULLTEXT01.pdf>
- Kamiński, T. (2015). Social work, democracy and human rights - what follows from the dignity of the human person?. *Caritas et veritas*, 5(1), 135-143. <https://doi.org/10.32725/cetv.2015.014>
- Keenan, E. K., Limone, C., & Sandoval, S. L. (2017). A "just sense of well-being": Social work's unifying purpose in action. *Social Work*, 62(1), 19-28, <https://doi.org/10.1093/sw/sww066>

- Kirchhoffer, K. G. (2013). *Human dignity in contemporary ethics*. Teneo Press.
- Kirst-Ashman, K. K. (2010). *Introduction to Social Work & Social Welfare Critical Thinking Perspectives* (3rd ed). Brooks/Cole.
- Leliūgienė, I., Andrijevskā, V., & Kaušylienė, A. (2016). Realisation of ethics in the activity of a social worker. *Social Welfare: Interdisciplinary Approach*, 6(2), 19-29. <https://doi.org/10.21277/sw.v2i6.271>
- Levy, C. (1993). *Social work ethics on the line*. Haworth Press.
- Lewis, I., & Bolzan, N. (2007). Social Work with a Twist: Interweaving Practice Knowledge, Student Experience and Academic Theory. *Australian Social Work*, 60 (2), 136-146. <https://doi.org/10.1080/03124070701323782>.
- Lombard, A., & Twikirize, J. M. (2014). Promoting social and economic equality: Social workers' contribution to social justice and social development in South Africa and Uganda. *International Social Work*, 57(4), 313-325. doi:10.1177/0020872814525813
- Malta Social Work Profession Board & Maltese Association of Social Workers (n.d.). *Social Work Code of Ethics Values and Principles for the Social Work Profession*. <https://masw.org.mt/wp-content/uploads/2021/06/Social-Work-Code-of-Ethics-2018-SWPB-and-MASW.pdf>
- McFall, L. (1987). Integrity. *Ethics*, 98, 5-20.
- McLaughlin, A. (2011). Exploring social justice for clinical social work practice. *Smith College Studies in Social Work*, 81(2-3), 234-251. <https://doi.org/10.1080/00377317.2011.588551>
- Miley, K., & Dubois, B. (2007). Ethical preferences for the clinical practice of empowerment social work. *Social Work in Health Care*, 44(1-2), 29-44. https://doi.org/10.1300/J010v44n01_04
- Morales M., & Sheafor W.B. (1980). *Social Work Profession of Many Faces*. Allyn and Bacon Inc.
- MacIntyre, A. (1981). *After Virtue: a study in moral theory* (1st ed). Duckworth.
- National Association of Social Workers NASW. (2008). *Code of ethics*. <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English#purpose>
- National Association of Social Workers NASW. (1999). NASW code of ethics. <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English#purpose>
- National Association of Social Workers (NASW). (2021). *Code of ethics*. <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English#purpose>
- National Association of Social Workers (NASW). Code of Ethics. (tarihsiz). [https://www.uaf.edu/socwork/student-information/checklist/\(D\)-NASW-Code-of-Ethics.pdf](https://www.uaf.edu/socwork/student-information/checklist/(D)-NASW-Code-of-Ethics.pdf)
- Parrott, L. (2010). Principles and consequences. *Values and Ethics in Social Work Practice*. Glasgow: Learning Matters. ss.47-68.
- Payne, M. (2006). *What is professional social work?* (2nd ed.). IL: Lyceum Books.
- Pyles, L. (2020). Healing Justice, Transformative Justice, and Holistic Self-Care for Social Workers. *Social Work*, 65(2), 178-187. doi:10.1093/sw/swaa013
- Reamer, F.G. (2006). *Social work values and ethics* (3rd ed.). NY: Columbia University Press.
- Reamer, F.G. (1994). *The foundations of social work knowledge*. NY: Columbia University Press.
- Reamer, G.R. (2018). *Sosyal Hizmet Etiği ve Değerleri* (1. Baskı). Nika Yayınevi Ural Nadir Kitaplığı.
- Rich, R. C., Edelstein, M., Hallman, W.K., & Wandersman, A. (1995). Citizen participation and empowerment: The case of local environmental hazards. *American Journal of Community Psychology*, 23, 657-676.
- Richmond, M. (1917). *Social diagnosis*. Russell Sage Foundation.
- Rogers, C. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Counseling Psychology*, 21, 95-103.
- Rosen, M. (2012). *Dignity: Its history and meaning*. Harvard University Press.
- Ruch, G. (2005). Relationship-based practice and reflective practice: holistic approaches to contemporary child care social work. *Child Family Social Work*, 10(2), 111-123. doi:10.1111/j.1365-2206.2005.00359.x
- Saleebey, D. (2006). *The Strengths Perspective in Social Work Practice* (4. nd ed.). Pearson/Allyn and

Bacon.

- Saegert, S., & Winkel, G. (1996). Paths to community empowerment: Organizing at home. *American Journal of Community Psychology*, 24, 517-559.
- Santow, E. (2016). *Human rights in action: The role of social workers in detention*. <https://humanrights.gov.au/about/news/speeches/human-rights-action-role-social-workers-detention>
- Sewpaul, V., & Jones, D. (2005). Global standards for the education and training of the social work profession. *International Journal of Social Welfare*, 14(3), 218-230. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2005.00362.x>
- Sheafor, B.W., & Horejsi, C.J. (2016). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler* (3. Baskı). Nika Yayınevi.
- Skorpen, F., Thorsen, A. A., Forsberg, C., & Rehnsfeldt, A. (2016). Views concerning patient dignity among relatives to patients experiencing psychosis. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 30(1), 117-128. <https://doi.org/10.1111/scs.12229>
- Strom-Gottfried, K. (2012). Values and Ethics of Professional Social Work Practice. C.N. Dulmus and K.M. Sower, (ed.), *Profession of Social Work: Guided by History, Led by Evidence* (137-161). John Wiley and Sons.
- Sullivan, R. J. (1989). *Immanuel Kant's Moral Theory*. Cambridge University Press.
- United Nations. (1994). *Professional Training Series No. 1. Human Rights and Social Work. A Manual for Schools of Social Work and the Social Work Profession*. Centre for Human Rights.
- Whelan, J. (2017). Values and ethics discourses in Irish social work: Which values do practitioners view as realistic and implementable in day to day practice? *The Irish Social Worker*, 25-31.
- Wronka, J. 2008. *Human Rights and Social Justice: Social Action and Service for the Helping and Health Professions*. Sage.
- Yeung, K., Ho, A. P. Y., Lo, M., & Chan, E. (2009). Social work ethical decision making in an inter-disciplinary context. *The British Journal of Social Work*, 40(5), 1573-1590. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcp065>

BÖLÜM 7

ÇOCUK VE GENÇLİK HİZMETLERİ

Ferda KARADAĞ¹

GİRİŞ

Çocuklar ve gençler, toplumun en savunmasız gruplarından birini oluşturur ve bu grupların refahı, bir toplumun sürdürülebilir gelişimi açısından büyük önem taşır. Çocuk ve gençlik hizmetleri, çocukların ve gençlerin fiziksel, duygusal, sosyal ve eğitsel gereksinimlerini karşılamaya yönelik hizmetler bütünüdür. Bu hizmetler; koruma, bakım, eğitim, sağlık, psikososyal destek gibi farklı alanları kapsar. Ayrıca bu hizmetler, ailelerin güçlendirilmesi, çocukların haklarının korunması ve toplumun genel refahının artırılması açısından kritik öneme sahiptir.

Sosyal hizmet mesleği, çocuk ve gençlerin sağlıklı bir şekilde büyümeleri, gelişmeleri ve toplum içinde tam bir birey olarak yer almalarını desteklemek amacıyla çeşitli müdahaleler ve hizmetler sunar. Sosyal hizmet uzmanları, çocukların ve gençlerin refahını koruma ve iyileştirme çalışmalarının merkezinde yer alır. Çocukların ihmal, istismar veya kötü muameleye maruz kalmamaları için koruyucu müdahalelerde bulunurlar, risk altındaki ailelerle çalışarak aile içi sorunların çözümüne katkı sağlarlar. Aynı zamanda, çocukların ve gençlerin eğitim ve sosyal gelişim süreçlerini desteklerler. Bu bölümde, sosyal hizmetin çocuk ve gençlik hizmetlerindeki rolü, temel ilkeler ve uygulamalar ele alınacaktır.

ÇOCUK VE GENÇLİK HİZMETLERİNİN KAPSAMI VE ÖNEMİ

Tarih boyunca çocukluk kavramı ile çocuğa atfedilen değer ve biçilen roller değişime uğramış, toplumlara göre farklılık göstermiş, kültürler, dinler, politika ve uygulamalar, çocukluk kavramının tanımlanmasında rol oynamışlardır (Akbaş & Atasü Topçuoğlu, 2009). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine (ÇHK, 1989) göre, “*kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuktur*”. Çocuk

¹ Doç.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ferdakaradag@yahoo.com ORCID iD: 0000-0002-3221-8712

ÇOCUKLARLA ÇALIŞMANIN ETİK İLKELERİ

Çocuklar için yapılacak her türlü çalışma çocuk hakları çerçevesinde yapılandırılmalıdır. Buradaki temel hedef, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3. Maddesinde altı çizildiği üzere çocukların yüksek yararını dikkate almaktır. Çocukla çalışırken temel ilke, çocuğa zarar vermeme ve yarar sağlama şeklinde iki bileşenli bir ilkedir. Çocuk için yapılacak müdahalenin olası tüm etkileri dikkate alınmalı, zarar verme potansiyeli taşıyan girişimlerden uzak durulmalıdır. Bu noktada tüm sorumluluk çocuklarla çalışacak ve müdahaleyi gerçekleştirecek kişilerdedir. Zarar vermeme ilkesi, çocukla çalışan uzmanların, gerek yaptıkları gerekse yapmadıkları uygulamalar ile çocukları incitmekten kaçınmalarını gerektirir. Yarar sağlama ilkesi, çocukların üstün yararı ve iyi olma hallerini geliştiren eylemleri içerir. Yapılan müdahaleler çocukların haklarını ve iyi olma hallerini daha ileriye götüren bir nitelikte olmalıdır. Çocuklar ve gençler, kendi kişilikleri olan, saygıyı hak eden ve katılım hakkı olan bireylerdir (ÇODEP, 2020).

SONUÇ

Sonuç olarak, **çocuk ve gençlik hizmetleri**, toplumun geleceği olan çocukların ve gençlerin sağlıklı, güvenli ve destekleyici ortamlarda büyümelerini sağlamak açısından kritik bir rol oynamaktadır. **Sosyal hizmet** mesleği, bu hizmetlerin merkezinde yer alarak, çocuk ve gençlerin haklarını koruma, onları risklerden uzak tutma ve bireysel potansiyellerini gerçekleştirmeleri için gerekli desteği sunma misyonunu üstlenir. Günümüzün karmaşık toplumsal sorunları, çocuk ve gençlerin karşı karşıya kaldığı zorlukları daha da derinleştirmiş olsa da, sosyal hizmet uzmanlarının yenilikçi ve kapsamlı müdahaleleri bu sorunların çözümünde kilit rol oynamaktadır. Çocukların ve gençlerin bireysel güçlerinin ve haklarının tanınması, sosyal hizmetin temel amaçları arasında yer almakta ve toplumun daha sağlıklı ve eşitlikçi bir yapıya kavuşması için önemli bir adım oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği (2021). 30/4/2021 Tarih ve 31470 Sayı. www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=38565&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5. Erişim tarihi: 10.07.2024
- Akbaş, E. & Atasü Topçuoğlu, R. (2009). Modern çocukluk paradigmasının oluşumu- eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 95-104.
- Ankara Çocuk Eğitimevi (2024) <https://ankarace.adalet.gov.tr/>. Erişim tarihi: 01.08.2024
- Batır, E. (2020). *Çocuk işçi ölümleri: Yaşam ve eğitim hakkı*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çevik, Y. (2020). *Türkiye’de aileye yönelik sosyal hizmet ve aile danışmanlığı uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Ceza ve Tefvikeyleri Genel Müdürlüğü (2023). Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/6072023083806istatistik-5.pdf> Erişim tarihi: 03.08.2024
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989). www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf Erişim tarihi: 01.08.2024
- Çocuk Koruma Kanunu (2005) 15/7/2005 Tarih 5395 sayılı.* <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5395&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>. Erişim tarihi: 01.08.2024
- Çok Disiplinli Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Merkezleri Yönetmeliği (2022). 15 Aralık 2022 Tarih, 32044 Sayı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/12/20221215-9.htm>. Erişim tarihi: 02.07.2024
- CSWE (2018). <https://www.cswe.org/about-cswe/>. Erişim tarihi: 01.07.2024
- ÇODEP (2020). Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı El Kitabı. www.aile.gov.tr/media/91635/psikososyol-destek-kitabi.pdf. Erişim tarihi: 02.07.2024
- Costello, E. J., Mustillo, S., Erkanli, A., Keeler, G., & Angold, A. (2003). Prevalence and development of psychiatric disorders in childhood and adolescence. *Archives of general psychiatry*, 60(8), 837-844.
- Crosnoe, R., Bonazzo, C. ve Wu, N. (2015). *Healthy learners: A whole child approach to reducing disparities in early education*. Columbia University: Teachers College Press.
- Erol N, Şimsek Z, Münir K. M. (2008). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Epidemiyolojisi*. F. Çuhadaroğlu Çetin (ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı (1. baskı) . Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları.
- Erol N. (2004). *Yuva, Yetiştirme Yurtları Sorunun mu Yoksa Çözümün mü Parçası? Koruma Altındaki Çocuklar*, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunuları, Ankara, Sempozyum Bildiri Özetleri Kitabı: 33-140.
- Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği, 10.11.2021 Tarih, 31655 Sayı. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39039&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> Erişim tarihi: 02.08.2024
- Dikmeer A.İ. & Aysev S.A. (2008). Grup Terapisi. F. Çuhadaroğlu Çetin (ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı (1. baskı içinde (s.687-690).
- Dünya Sağlık Örgütü (2006). *Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi*. who.int/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21&isAllowed=y. Erişim tarihi: 31.07.2024
- Holland, Sally (2004). *Child and Family Assessment in Social Work Practice*. London. Sage Publication Ltd.
- Karadağ, F., Özdemir, D. F., Evinç, G., Var, E. Ç., & Özbesler, C. (2020). İhmal edilen çocukların annelerinin özellikleri: Ev gözlemi ile annelerin bakım düzeylerinin değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1080-1101.
- Karadağ, F. (2023). Ruhsal ve davranışsal sorunları olan çocuklarda okul ziyaretleri ve okul sosyal hizmeti uygulamaları. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*(21), 72-88. <https://doi.org/10.46218/tshd.1228909>
- National Association of Social Worker NASW , (2013), *Standards for Social Work Practice in Child Welfare*. Washington DC. Socialworker.org
- Öktem, F. (2008). *Oyun Terapi*. F. Çuhadaroğlu Çetin (ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı (1. baskı içinde (s.679-680).
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). *07.07.2018 Tarih, 30471 Sayı.* <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24736&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> Erişim tarihi: 31.07.2024
- Özdemir, D.F. & Karadağ F. (2010). Çocuk İhmaline ve İstismarına Psikososyal Yaklaşım. *Katli Pediatri Dergisi*, 32(5), 553-558.
- Petr, C, G. (2004). *Social Work with Children and Their Families*. New York. Oxford University Press.
- Polanczyk, G. V., Salum, G. A., Sugaya, L. S., Caye, A., & Rohde, L. A. (2015). Annual research review: A metaanalysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and ado-

- lescents. *Journal of child psychology and psychiatry*, 56(3), 345-365.
- Solaris, O. (2008). *Bilişsel Davranışçı Terapi* F. Çuhadaroğlu Çetin(ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı (1. baskı içinde (s.667-670). Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları. Susilowati, E., Dewi, K., & Subardhini, M. (2017). The Implementation of Social Work Practice with Children in Indonesia. *Asian Social Work Journal*, 2(1), 28-38.
- UNİCEF Türkiye Çocuk Araştırması (2022). <https://www.unicef.org/turkiye/media/17591/file/2022%20T%C3%BCrkiye%20C3%87ocuk%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1%20.pdf> Erişim tarihi: 30.07.2024
- Unicef. (2016). Köklerinden Koparılanlar: Mülteci ve Göçmen Çocukların Maruz Kaldığı Giderek Büyüyen Kriz. https://www.unicef.org/turkiye/media/2291/file/TURmedia_Uprooted-ES-Turkish.pdf. Erişim tarihi: 02.07.2024
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Tunçeli, H. İ., & Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1-12.
- TÜİK (2022). Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Erişim-tarihi:14.07.2024>
- TÜİK (2023). İstatistiklerle Çocuk. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2022-49674> Erişim tarihi: 12.07.2024
- TÜİK (2020). 2019 Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları, 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807> Erişim tarihi: 10.07.2024
- TÜİK (2017). İstatistikler Aile. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2017-27597>. Erişim tarihi: 10.07.2024
- Yaman, F., & Tuncay, T. (2020). Ölümcül çocuk istismarları ve Türkiye çocuk koruma sistemine yönelik bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1370-1393.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Sosyal çalışma ve çocuğun iyilik hali. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 85-94.
- Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2028) www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2023-2028-dijital.pdf Erişim tarihi: 10.07.2024
- Waddell, C., McEwan, K., Shepherd, C. A., Offord, D. R., & Hua, J. M. (2005). A public health strategy to improve the mental health of Canadian children. *The Canadian Journal of Psychiatr*, 50(4), 226-233.
- Wamboldt, M. Z., & Wamboldt, F. S. (2000). Role of the family in the onset and outcome of childhood disorders: Selected research findings. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(10), 1212-1219.

BÖLÜM 8

AİLE HİZMETLERİ

Eda PURUTÇUOĞLU¹

“Aileye bakış açımız, aileyi nasıl tanımladığımızla bağlıdır. Aileyi tanımlamak da her zaman düşündüğümüz kadar kolay olmayabilir!”

GİRİŞ

Toplumun en önemli kurumlarından biri olan aile, her çağda karşılaşılan en önemli evrensel gruptur. Sosyal yapının çekirdeğini oluşturur ve toplumun temel birimidir. İnsanlık tarihinin ailenin tarihi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bir şekilde herkes bir ailenin üyesidir.

Ailenin neyi oluşturduğu sorusu, aile çalışmalarında başlıca tartışma alanlarından biri olmuştur. Genel tanımlama, her aile üyesinin belirli bir rolü (baba, anne veya çocuk gibi) üstlendiği yapı şeklindedir. Diğer yandan üyelerin birbirleriyle ilişki kurma biçimleri açısından da aile tanımlanmaktadır. Çoğunlukla sosyologlar tarafından yapılan bu tanımlamada ise aile, duygusal bir bağ **oluşturan** ve toplumun ekonomik bir birimi olarak hizmet eden, sosyal bir grup (genellikle kan, evlilik, birlikte yaşama veya evlat edinme yoluyla bir araya gelir) şeklinde ele alınmaktadır. Sosyologlar bir kişinin doğduğu aileyi **yönelim ailesi**; evlilik yoluyla oluşan aileyi ise **üreme ailesi olarak tanımlarlar**. Bu ayrımlar, “soy” ile ilgili olup kültürel bir öneme sahiptir.

Aile kurumu tarihsel süreç içinde değişime uğrasa da varlığını ve işlevlerini hala sürdürmektedir. Geleneksel aileden çekirdek aileye, çekirdek aileden de yeni aile biçimlerine değişen ve dönüşen aile kurumu, hem toplumsal hem de kişisel ilişkilerin ve deneyimlerin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı ailenin tanımını yapmak, aile kavramının tarihsel gelişimini sunmak, aile tiplerini ve işlevlerini ortaya koymak ve sosyal hizmet odağında aileye yönelik politika ile hizmetleri gözden geçirmektir. Bu noktada çalışma ailenin tanımı ve tarihsel gelişimi, aile tipleri ve ailenin işlevleri, aile içi sorunlar, aileye yönelik politika ve hizmetler üst başlıkları ile açıklanacaktır.

---

¹ Prof.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, eda.purutcuoglu@sbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7160-2162

SONUÇ

Türkiye’de aile politikaları birey odaklı olup ağırlıklı olarak sorun ortaya çıktıktan sonra sorunu çözme bakış açısı ile planlanmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’deki aile politikasının koruyucu ve güçlendirici olmaktan çok tepkisel nitelikte olduğu söylenebilir. Bu noktada daha güçlü toplum oluşturmak için sorunun ortaya çıkmasından önce önlenmesi, ailelerin ve bireylerin korunması ve güçlendirilmesi açısından önemlidir. Bu kapsamda aileye yönelik hizmetlerin tek çatı altında toplanmasına, bütüncül bir hizmet anlayışının olması için kurumlar arası koordinasyonun güçlenmesine ihtiyaç vardır.

Aile politikalarına dayandırılarak oluşturulan aile hizmetlerinin uygulanmasında ve yürütülmesinde sosyal hizmet temel disiplinlerden biridir. Birey ve grupla çalışma önemli olduğu gibi krize müdahale, aile ve evlilik terapisi, aile danışmanlığı ve evlilik öncesi danışmanlık gibi stratejiler de ön plana çıkmaktadır. Bu noktada sosyal hizmet uygulamalarının çeşitliliğine bağlı olarak aile dinamiklerini anlayabilen ve ailelerle çalışma bilgi ve becerisine sahip niceliksel ve niteliksel yönden profesyonel düzeyde meslek elemanlarına ihtiyaç vardır.

Aile temelli hizmetler sunulurken ailenin güçlü yönlerini ortaya çıkaracak bakış açıları yansıtılmalı, aile üyelerinin psikolojik sağlamlıkları korunmalı ve güçlendirilmeli, farklı aile tiplerinin ihtiyaçlarını ele alan yeni politikalar ve düzenlemeler geliştirilmeli, aile üyelerinin isteklerine, duygularına, güvenliğine ve esenliğine odaklanılmalı, aile çeşitliliğine ve değerlerine saygı duyulmalı ve aile bütünlüğü sürdürülebilir politikalar ile desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2024). Bakanlık hakkında tarihçe. <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/>, Erişim tarihi: 17.07.2024
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). *VIII. Aile Şûrası Raporu*. <https://www.aile.gov.tr/media/166032/aile-s-urasi-8-22.pdf>, Erişim tarihi: 15.07.2024
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). *2022-2026 Stratejik Planı*. <https://www.aile.gov.tr/media/97044/stratejik-plan.pdf>, Erişim tarihi: 15.07.2024
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2024). *Aile danışmanlığı*. <https://www.aile.gov.tr/sss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/aile-danismanligi/>, Erişim tarihi: 17.07.2024
- Aksaray, G. (2017). Aile psikolojisinde temel kavramlar-Ünite 1. (Ed. Gökay Aksaray). *Aile psikolojisi ve eğitimi*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No:2455, Eskişehir.
- Anadolu Eğitim Kültür ve Bilim Vakfı (2020). *Ülkemizde ailenin durumu ve aile politikaları raporu*, seri 11, Ankara. www.anadoluvakfi.org, Erişim tarihi: 18.07.2024
- Aydın, M. (2014). *Aile Sosyolojisi Yazıları*, Açılım Kitap.
- Aydiner-Boylu, A. (2019). Aile nedir? (Ed. Prof.Dr. Mehmet Zafer Danış). *Ailelerle sosyal hizmet*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, ISBN: 978-605-2278-84-0
- Akkuş-Güvendi, M. (2018). Karşılaştırmalı bir perspektiften Türkiye’de aile politikaları. *İlim, Kültür, Eğitim Derneği Politika Notları*, 8, 1-26

- Akyüz, M. & Altun, F. (2022). Aileye yönelik sosyal politikaların süreç analizi yoluyla incelenmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 6(2), 170-184
- Barış, İ. & Taylan, H.H. (2020). Küresel salgın sürecinde Türkiye’de aile içi sorunlar. *Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, Gürsoy Akça Özel Sayısı, 5, 13-32.
- Barkan, S. (2021). Introduction to sociology: Understanding and changing the social world. Open Education Resource, LibreTexts Project, University of Minnesota.
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), (1992). *Principal Regional Office for Asia and Pacific. The changing family in Asia: Bangladesh, India, Japan, Philippines and Thailand. Bangkok, Thailand.*
- Brandt, A. (2024). *Six family types and their unique dynamics*. https://www.betterhelp.com/advice/editorial_team/betterhelp-editorial-team/, Erişim tarihi: 18.07.2024
- Bogenshneider, K. & Corbett, T. J. (2010). Family policy: Becoming a field of inquiry and subfield of social policy. *Journal of Marriage and Family*, 72, 783 – 803 Retrieved from Günay, G. (2018). Ailelere yönelik politika ve hizmetler. (Ed. Prof.Dr. Mehmet Zafer Danış). *Ailelerle sosyal hizmet*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, ISBN: 978-605-2278-84-0
- Can,İ. (2019). Ailenin tarihsel gelişimi: dünü, bugünü ve yarını. (Ed.Mustafa Aydın). *Sistematik aile sosyolojisi*. Çizgi Kitabevi.
- Can,Y. ve Aslan, F. (2017). Geçmişten günümüze türk aile yapısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (11), 87-101.
- Canatan,K. (2013). Ailenin Tanımı, Türleri ve İşlevleri. (Ed. Kadir Canatan), *Aile Sosyolojisi*, Açılım Kitap.
- Çevik,Y. (2020). *Türkiye’de aileye yönelik sosyal hizmet ve aile danışmanlığı uygulamaları*. İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Bilim Dalı, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Durğun, A. (2018). Türkiye’de aile içi sorunlara yönelik sosyal politikalar ve şiddetin önlenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8 (1), 1-12.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Great Britain: Princeton University Press. Retrived from Gauthier, A. H. (2002). Family policies in industrialized countries: Is there convergence? *Population*, 57(3), 447-474.
- Gauthier, A. H. (2002). Family Policies in Industrialized Countries: Is There Convergence? *Population*, 57, 447–474. Retrived from Akkuş-Güvendi, M. (2018). Karşılaştırmalı bir perspektiften Türkiye’de aile politikaları. *İlim, Kültür, Eğitim Derneği Politika Notları*, 8, 1-26
- Gökçe, B. 2018. Türk Toplumunda Aile Yapısı, *Aile Sosyolojisi*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:2563.
- Güler,D. & Ulutak, N. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Dergisi*, 11, 51-76
- Günay, G. (2018). Ailelere yönelik politika ve hizmetler. (Ed. Prof.Dr. Mehmet Zafer Danış). *Ailelerle sosyal hizmet*, A.Ü. Açıköğretim Fakültesi Yayını, ISBN: 978-605-2278-84-0
- Günceli, Ş. (2023). *Aile olmak ve aile tipleri*. <https://www.senolguneci.com.tr/aile-olmak-ve-aile-tip-leri/>, Erişim tarihi: 18.07.2024
- Gürsu, O.(2015). Değişen dünyada aile ve psikolojik problemler. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 99-130
- Hosseinnezhad Hendvari, F. (2019). *Türkiye’de aile sosyal politikası: Bir değerlendirme çalışması*. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Programı, yayımlanmamış doktora tezi.
- İçağasıoğlu-Çoban, A ve Özbesler, C. (2009). Türkiye’de aileye yönelik sosyal politika ve hizmetler *Aile ve Toplum*,11(5),31-41
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 381-404
- Kontaş, Y.M. (1992). *Çeşitli ülkeler ve Türkiye’de aile politikası uygulamaları ve Türkiye için politika önerileri*. Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi.
- Kumaş, M.S. (2024). Sulh temelli manevi yönelimli aile danışmanlığı: Aile ve dini rehberlik büroları

- için bir model önerisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 49-76.
- Laçın, A. (2019). *ASDEP görevlilerinin aile sosyal destek programının uygulama sürecine ilişkin değerlendirmeleri ve iş tatminlerinin ölçülmesi*. Y.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Programı, yayımlanmamış yüksek lisans tezi
- MacIever, R.M. (1959). *Society*, London, Macmillan Company, 1959, p. 240 Retrieved from Momen,A. (2018). The origin and evolution of family: sociological theory and islamic perspectives. *Jagannath University Journal of Arts*, 8 (2), 107-126
- Mandaloğlu, M. (2022). Eski türklerde aile ve evlilik anlayışı. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4 (8), 481-498.
- Momen,A. (2018). The origin and evolution of family: sociological theory and islamic perspectives. *Jagannath University Journal of Arts*, 8 (2), 107-126
- Özgür Bayır, Ö. (2016). Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü, (Ed.) Yusuf Genç ve Hasan Hüseyin Taylan, *Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet*, A.Ü Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:2287
- Özpolat, A.O. (2022). Sosyal hizmetlerin sunumunda yeni bir model olan aile sosyal destek programının (ASDEP) incelenmesi, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(54), 141-167. DOI: 10.21560/spcd.vi.904483
- Rozario, H. (2010). Social work with family-Unit 16, (Ed. Gracious Thomas). *Social Work Intervention with Individuals and Groups*. *Indira Gandhi National Open University*, ISBN: 978-81-266-5042-2
- Sharma, R. (2013). The family and family structure classification redefined for the current times. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 2 (4), 306-310.
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (2024). *Sosyal yardım programları*.<https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yaritim-programlarimiz/>., Erişim tarihi: 15.07.2024
- Taterway, D. (2020). Functions of family-Unit I. *Family dynamics*, Patna University Department of Home Science, Patna.
- T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2006). *Aile Yapısı Araştırması*, İstanbul
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (2001). *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> ., Erişim tarihi: 16.07.2024
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). On İkinci Kalkınma Planı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf., Erişim tarihi: 16.07.2024
- Türk Dil Kurumu (2024). Aile. *Güncel Türkçe Sözlük*.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *7 Kasım 1982 tarih ve 2109 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> ., Erişim tarihi: 18.07.2024
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>, Ankara., Erişim tarihi: 18.07.2024
- Urban,L. & Carreau, G. (2023). Eighth common family structures in modern-day society. <https://www.wikihow.com/Types-of-Family>.
- Uzunovalı, I. & Özbay,A. (2023). Aldatma ve sadakatsizlik: cinsiyet bağlamında bir değerlendirme. *Turkish Academic Research Review*, 8 (3), 1073-1091.
- Varışlı B., Kurdoğlu İ., & Ergin S., (2024). Değişen toplumda dünya aileleri: aile örüntüleri ve hastalıkta, sağlıkta evlilikler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 24(62), 129-155
- Yıldırım, S. (2024). Aile danışmanlığının aile içi sorunlar özelinde inşası ve sürdürülebilirliği üzerine bir değerlendirme. *Anasay* 27,125-137.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö. V & Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies-Social*,15(4),2245-2265.

BÖLÜM 9

TIBBİ VE PSİKİYATRİK SOSYAL HİZMET

Salim KAYA¹

GİRİŞ

Toplumdaki her bir bireyin refah seviyesinin artırılması için bu bireylerin sağlıklarına da yatırım ve hizmet yapılması gerekmektedir. Sağlık alanında tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet ile sosyal hizmet uzmanları sağlık alanında da aktif olarak görev ve sorumluluk almaktadırlar.

Farklı disiplinler tarafından çok yönlü olarak tanımlanmakta olan sağlığın temel kavramlarını anladığımızda, bu bölümdeki içeriklerin anlaşılması daha kolay olacağından öncelikli olarak sağlık kavramının evrensel kabul edilmiş içeriğinin ana bileşenleri üzerinde durulacaktır. Bu ana bileşenlerle sosyal hizmet arasındaki sarmal yapının izdüşümleri üzerinden sağlık ve sosyal hizmet ilişkisi açıklanacaktır.

Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet hasta, hastane, tedavi gibi bileşenleri içerdiğinden tek bir başlık içerisinde düşünülmesine rağmen her ikisi de kendi içerisinde değerlendirildiğinde sosyal hizmetin iki farklı uzmanlık alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Odaklandıkları gruplar, çalışma alanları, görevleri ve amaçları incelendiğinde sağlık sistemi içerisinde olduğundan benzerliklerinin yanında farklılıkları da bulunmaktadır.

Bireylerin iyi oluşlarını etkileyen etmenler ne kadar iyi analiz edilirse bireye o kadar yardımcı olunacağından iyi oluşu etkileyen sorunların anlaşılmasına ve analizine yönelik yöntemler sunulacaktır. Sağlık alanında yapay zekanın gösterebileceği olası gelişmeler üzerinde durularak sosyal hizmet uzmanlarına öngörü kazandırılması sağlanacaktır.

SOSYAL HİZMET VE SAĞLIK

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre sağlık, “*sadece hastalık veya sakatlığın olmaması değil, bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik hali*”dir. Dünyada yaygın olarak kabul gören bu tanım içerisinde fiziksel, ruhsal (mental) ve sosyal bileşenlerin varlığı dikkat

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, salim.kaya@adu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7082-7677

KAYNAKLAR

- Al Kuwaiti, A., Nazer, K., Al-Reedy, A., Al-Shehri, S., Al-Muhanna, A., Subbarayalu, A. V., ... & Al-Muhanna, F. A. (2023). A review of the role of artificial intelligence in healthcare. *Journal of personalized medicine*, 13(6), 951.
- Alsancak, A. G. F., & Öztaşlan, S. S. (2024). Tıbbi Sahada Sosyal Hizmet Uygulamaları. In Kara, H. Z. (Ed.) *Sosyal Hizmet Uzmanının Uygulama Kılavuzu: Bütüncül Bir Rehber* (pp.107-138). Eğitim Yayınevi.
- Chang, A. (2023). *The role of artificial intelligence in digital health*. In *Digital health entrepreneurship* (pp. 75-85). Cham: Springer International Publishing.
- Downie, R. R., & Telfer, E. (2022). *Caring and curing: A philosophy of medicine and social work*. Routledge.
- Edwards, D., & Best, S. (2020). *The textbook of health and social care*. Sage.
- Khan, Z. F., & Alotaibi, S. R. (2020). Applications of artificial intelligence and big data analytics in m-health: A healthcare system perspective. *Journal of healthcare engineering*, 2020(1), 8894694.
- King, M. R. (2023). The future of AI in medicine: a perspective from a Chatbot. *Annals of Biomedical Engineering*, 51(2), 291-295.
- Küçükbükcü, R. A., & Çamur, G. (2021). Psikiyatrik Sosyal Hizmet Amaçları-Roller-Sorumlulukları. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 463-476.
- Küçükoba, E. (2022). Refah Devleti Bağlamında Sosyal Politika, Sosyal Hizmetin Tarihi Gelişimi ve Türkiye. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(2), 164-176.
- Nahavandi, D., Alizadehsani, R., Khosravi, A., & Acharya, U. R. (2022). Application of artificial intelligence in wearable devices: Opportunities and challenges. *Computer Methods and Programs in Biomedicine*, 213, 106541.
- Özbesler, C., (2022). Tıbbi Sosyal hizmete giriş ve tıbbi sosyal hizmet uzmanının rolleri. In Attepe Özden, S. & Özcan, E. (Ed.) *Tıbbi Sosyal Hizmet* (pp.3-14), Ankara: Nobel.
- World Health Organization. (2022). *WHO guidelines on mental health at work*. World Health Organization.

BÖLÜM 10

YAŞLILIK VE ENGELLİLİK HİZMETLERİ

Ergün HASGÜL¹

GİRİŞ

Sosyal hizmet alanında yaşlı ve engelli bireylerle çalışma alanları oldukça geniştir. Huzurevleri, bakım merkezleri, sağlık kuruluşları, belediyeler, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları gibi birçok çalışma alanı bulunmaktadır. Bu alanlarda mikro, mezzo ve makro çalışmalar yapılmakta yaşlı ve engelli bireylerin toplumsal hayata katılımı desteklenmektedir.

Bu bölümde yaşlı ve engelli bireylerin sorunlarını ve ihtiyaçlarını daha iyi kavramak için önemli kavramlar tanımlanacak ve sunulan hizmetler paylaşılacaktır.

YAŞLILIK

Yaşlılık çoğu insanın düşündüğü gibi durağan ve değişmez bir dönem değildir. Yaşamın tüm evrelerinin zorlamalarına karşın var olabilmenin güçlülüğünü ve bilgeliğini içerir. Özellikle merak ve hayret tepkilerini sürdürebilen yaşlılar, dinamizmi olan varlıklardır.

Yaşlılık insan hayatının son dönemi olarak görülse de, farklı kültürlerde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu farklı bakış açısı toplumun yaşlılardan beklentilerini etkilemektedir. Her insan için kaçınılmaz olan bu dönem insanların beslenmelerine, çevresel koşullarına, kalıtsal özelliklerine bağlı olarak bireysel ve çevresel faktörlerle erken, geç, sorunlu ya da daha az sorunlu olabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün yaşlılık açıklaması çevresel faktörlerin önemini ortaya koymaktır. DSÖ yaşlılığı çevresel faktörlere uyum sağlayabilme kabiliyetinin azalması olarak tanımlamaktadır. Yaşlı nüfus artmaya ve ileri yaşlarda yaşayan birey sayısı çoğalmaya başlayınca DSÖ bir yaş kategorisi yapma gereği duymuştur. İlk olarak yaşlılık sınıflamasını şu şekilde yapmaktadır:

- 45 ile 59 yaş arası bireyler orta yaş,
- 60 ile 74 yaş arası bireyler yaşlı,

---

¹ Doç.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ergun.hasgul@sbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1682-5213

Türkiye genelinde engelli bireylerle ilgili nüfusun belirlendiği en güncel araştırmalardan birisi “2011 Nüfus ve Konut Araştırması”dır. Bu araştırma sonuçlarına göre tüm yaş gruplarında en az bir engeli olan nüfus toplam nüfusun %6,9’udur. Bu oran kadınlarda %7,9, erkeklerde %5,9’dur. Yaş arttıkça engelli nüfus yüzdesinin de arttığı görülmektedir.

SONUÇ

Yaşlı ve engelli vatandaşlarımızın toplumun her ferdi gibi toplumsal hayata katılmaları ve sunulan kamu hizmetlerinden faydalanabilmeleri gerekmektedir. Bu imkanlara erişimde ortaya çıkan engellerle mücadele sosyal hizmetin çalışma alanlarından birisidir. Engelli ve yaşlı bireyleri destekleyerek, haklarını savunarak, onlar için politikalar geliştirilmesini sağlayarak sosyal katılımlarını sağlayabilmeliyiz. Bunun yolu bu bireylerin ihtiyaçlarını anlamaktan geçmektedir. Değişen toplumda ihtiyaçların ve zorlukların düzenli bir şekilde izlenmesi ve analizi, oluşturulacak yeni hizmetler ve politikalar için gereklidir. Bu amaçla sosyal hizmet alanında çalışan her meslek mensubunun bu alanlarla ilgili gelişmeleri, yasal düzenlemeleri ve politikaları takip etmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Bahar, A. (2005). *Huzurevinde yaşayan yaşlıların depresyon ve anksiyete düzeylerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Barut, Y. (2008). Yaşlılık Dönemi Zihinsel ve Ruhsal Özellikleri. (Ed.: Kurtman Ersanlı, Melek Kalkan). *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilir, N. (2018). Yaşlılık Tanımı, Yaşlılık Kavramı, Epidemiyolojik Özellikler. (Ed.: Arzu Ertürk, Ayşe Bahadır, Filiz Koşar) *Yaşlılık ve Solunum Hastalıkları*, İstanbul: TÜSAD Eğitim Kitapları Serisi
- Burcu, E. (2015). *Engellilik Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koca, C. (2010). Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu, İstanbul: Dünya Engelliler Vakfı.
- Leigh, V. & Smolski, S. (1987). Age and health perceptions of psychogeriatric patients. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 47, (3-4), 197-203. <https://doi.org/10.1159/000288018>
- Miller, M. (2005). Housing Choices for Disabled New Zealanders, Center for Housing Research, Aotearoa New Zealand.
- Shakespeare, T. (2014). *Disability rights and wrongs revisited* (2nd ed.). Routledge.
- TÜİK, (2023). İstatistiklerle Yaşlılar, 2023 Bülteni. Erişim Tarihi: 07.08.2024. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2023-53710#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Ya%C5%9F1%C4%B1%20n%C3%BCfus%20olarak%20kabul%20edilen,10%2C2'ye%20y%C3%BCkseldi>.
- WHO, (1981). *Disability, Prevention and Rehabilitation, Technical Report Series*, 668, Geneve.
- WHO, (2001). *International classification of functioning, disability and health: ICF*. World Health Organization.
- WHO, (2011). *World Report on Disability*. Malta: World Health Organization.

BÖLÜM 11

YOKSULLUK VE SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ

Ayten KAYA KILIÇ¹

GİRİŞ

Yoksulluk, geçmişten bu yana dünya genelinde yaşanan en önemli sosyal sorunlardan biridir. Yirminci yüzyılda yaşam koşullarının geçmişe göre daha fazla iyileşmesine, Stark'ın (2009) ifadesiyle “Dünya hiç bu kadar zengin olmamıştı” gerçeğine rağmen ülkeler arasında ekonomik eşitsizlikler artmakta, gelişmekte olan ülkelerde 1,4 milyar insan aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır. Dünyanın en zengin ülkesi (kişi başına düşen geliri 84.290 dolar) Norveç, dünyanın en fakir ülkesi (kişi başına düşen geliri 170 dolar) Burundi'den 496 kat daha zengindir (www.imf.org). Güney Asya ve Sahra Altı Afrika'da her on kişiden yedisi günde bir (1) doların altında gelire yaşamak zorundadır (Ravallion, 2010). Tüm bu istatistiki bilgiler sadece yoksul insanların sayısal olarak dağılımını göstermemekte aynı zamanda dünyanın birçok yerinde yetersiz beslenen, sağlık sorunları yaşayan, eğitim ve diğer fırsatlara erişim engelleri olan aileleri ve çocukları işaret etmektedir.

Çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olan yoksulluk; cinsiyet, yaş, medeni durum, hane büyüklüğü, etnik köken, bölgenin ekonomik refah düzeyi gibi birçok faktöre göre değişkenlik göstermektedir (Khan, 2000). Kadınlar erkeklere göre, çocuklar yetişkinlere göre, boşanmış kişiler evlilere göre, göçmenler yerli halka göre daha savunmasız ve yoksuldurlar. Bununla birlikte yoksulluk nedeniyle ortaya çıkan güvensizlik, sosyal izolasyon, bilgi ve beceri eksikliği, sınırlı seçimler, sosyal destek yetersizliği gibi dezavantajlı durumlar insanların yoksulluktan kurtulmasını zorlaştırmaktadır (Narayan, 2017).

Sosyal hizmetin yoksulluk alanına ilişkin kitabın bu bölümü üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda; yoksulluk tanımları ve türleri ile yoksulluğun belirleyicileri ve nedenleri açıklanmıştır. İkinci kısımda; sosyal yardımlar, sosyal refah ve refah devleti modelleri, sosyal yardım türleri, Türkiye'de sosyal yardım alanında faaliyet gösteren kurumlar ve bu kurumlarda sunulan sosyal yardım hizmetlerine değinilmiştir. Üçüncü kısımda; yoksulluk alanında sosyal hizmet mesleği ele alınmıştır.

¹ Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi Manavgat Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, aytenkayakilic@akdeniz.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7884-7111

KAYNAKLAR

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982, 18 Ekim) *Resmî Gazete*. (Sayı: 17863)
- 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz, Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (1976, 1 Temmuz). *Resmî Gazete*. (Sayı: 15642)
- 227 Sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1984, 18 Nisan). *Resmî Gazete*. (Sayı: 18435)
- 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (1986, 29 Mayıs) *Resmî Gazete*, (Sayı:19134).
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004, 10 Temmuz). *Resmî Gazete*, (Sayı:25531).
- Açıkğöz, R. ve Yusufoglu, Ö. Ş. (2012). Türkiye'de yoksulluk olgusu ve toplumsal yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 76-117.
- Amar, S., Satrianto, A., & Kurniadi, A. P. (2022). Determination of Poverty, Unemployment, Economic Growth, and Investment in West Sumatra Province. *International Journal of Sustainable Development & Planning*, 17(4).
- Andersen, J. G. (2012). Welfare States and Welfare State Theory. Centre for Comparative Welfare Studies, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet. CCWS Working Paper.
- Aspalter, C. (2006). The east Asian welfare model. *International journal of social welfare*, 15(4), 290-301.
- Beeghley, L. (1988). Individual and structural explanations of poverty. *Population Research and Policy Review*, 7, 201-222.
- Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi-ECOSOC (United Nations Economic and Social Council 1998). Statement of commitment for action to eradicate poverty. Erişim adresi: <https://unsceb.org/statement-commitment-action-eradicate-poverty> Erişim tarihi: 27.07.2024
- Bosch, G. (2015). The German welfare state: from an inclusive to an exclusive Bismarckian model. In *The European Social Model in Crisis*. Edward Elgar Publishing, 175-229,
- Buck, R., & Deutsch, J. (2014). Effects of poverty on education. *Journal of Human Sciences*, 11 (2), 1139-1148.
- Ceren, A., & Erdem, T. (2018). Türkiye'de yoksulluk ve sosyal yardım uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 6-24.
- Dorey, P. (2010). A poverty of imagination: Blaming the poor for inequality. *The Political Quarterly*, 81(3), 333-343.
- Garroway, C., & De Laiglesia, J. R. (2012). On the relevance of relative poverty for developing countries. OECD Dev. Cent. Work. Pap. 314 OECD Paris
- George, V., & Wilding, P. (2003). *Ideology and social welfare*. by New York: Routledge & Kegan Paul.
- Gordon, D. (2005). Indicators of poverty & hunger. In *Expert Group meeting on youth development indicators*. 1 (1), 12-14.
- Gough, I., Bradshaw, J., Ditch, J., Eardley, T., & Whiteford, P. (1997). Social assistance in OECD countries. *Journal of European social policy*, 7(1), 17-43.
- Greve, B. (2007). What characterise the Nordic welfare state model. *Journal of Social Sciences*, 3 (2), 43-51.
- Hagen-Zanker, J., Postel, H., & Vidal, E. M. (2022). *Poverty, migration and the 2030 Agenda for Sustainable Development*. ODI.
- Hayati, D., & Karami, E. (2005). Typology of causes of poverty: The perception of Iranian farmers. *Journal of Economic psychology*, 26 (6), 884-901.
- Kakwani, N. C. (1980). *Income inequality and poverty*. New York: World Bank.
- Kallio, J., & Niemelä, M. (2014). Who blames the poor? Multilevel evidence of support for and determinants of individualistic explanation of poverty in Europe. *European Societies*, 16(1), 112-135.
- Karataş, K. (2001). Belediyelerin Sosyal Görevleri: Belediyeler ve Sosyal Hizmetler". *İnsani Gelişme*

- ve Sosyal Hizmet: Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan, Ed.: Kasım Karataş ve Çiğdem Arıkan, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını No: 009, 214-226, Ankara.
- Karip, S., & Tekin, M. (2024). Suça Sürüklenen Çocuklar ve Sosyal Hizmet. (Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Uluslararası Çalışmalar. Ed.: Hakan Altıntaş, Mustafa Mete, Nebiye Konuk Kandemir) Ankara: Serüven Yayınevi.
- Khan, M. H. (2000). Rural poverty in developing countries. *Finance and development*, 37, 4.
- Klasen, S. (2016). Levels and Trends in Absolute Poverty in the World: What we know and what we don't. In *Absolute poverty and global justice*. Routledge, 21-36.
- Kurşun, A., & Rakıcı, C. (2016). Sosyal refah devletinin tarihi süreci ve günümüz bazı refah devletlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(2), 135-156.
- Lok-Dessallien, R. (1999). Review of poverty concepts and indicators. *UNDP Soc Dev Poverty Elimination Div Poverty Reduct Ser from <http://www.undp.org/povertypublicationspovReview.pdf>*, 21.
- Marlier, E., & Atkinson, A. B. (2010). Indicators of poverty and social exclusion in a global context. *Journal of Policy Analysis and Management*, 29(2), 285-304.
- Moller, S., Bradley, D., Huber, E., Nielsen, F., & Stephens, J. D. (2003). Determinants of relative poverty in advanced capitalist democracies. *American sociological review*, 68(1), 22-51.
- Narayan, D. (2017). Poverty is powerlessness and voicelessness. In *Development ethics*. Routledge, 117-120.
- Oorschot, W. V., & Halman, L. (2000). Blame or fate, individual or social?. *European societies*, 2(1), 1-28.
- Özdemir, S. (2004). Sosyal Refah'ın Sağlanmasında Yeni Bir Anlayış: "Refah Karması" ve Sosyal Refah Sağlayıcı Kurumlar. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 48). Istanbul University.
- Pedersen, A. W., & Kuhnle, S. (2017). The Nordic welfare state model. *The Nordic models in political science. Challenged, but still viable?*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ravallion, M. (2007). Urban poverty. *Finance and Development*, 44(3), 15-17.
- Ravallion, M. (2008). Poverty lines. *The new palgrave dictionary of economics*, 2.
- Ravallion, M. (2010). Poverty lines across the world. *World bank policy research working paper*, (5284).
- Rhodes, M. (2014). Southern European welfare states: identity, problems and prospects for reform. In *Southern European welfare states*. Routledge, 1-22.
- Saruç, S., & Aslantürk, H. (2021). Türkiye'de suça sürüklenen çocuklar olgusunun genel görünümü. (Çocuklar, adalet, haklar ve eleştirel sosyal hizmet. Sevdâ Uluğtekin'e Armağan. Ed. K. Karataş). Ankara: Nika Yayınevi.193-212.
- Solomon, R. C. (2003). On fate and fatalism. *Philosophy East and West*, 435-454.
- Spicker, P. (2013). *Principles of social welfare: an introduction to thinking about the welfare state*. Erişim adresi: <http://openair.rgu.ac.uk> Erişim tarihi: 28.07.2024
- Stark, B. (2009). Theories of poverty/the poverty of theory. *BYU L. Rev.*, 381.
- Şener, M., & Tekin, H.H. (2020). Sosyal belediyeçilik bağlamında yaşlı bakım ve Alzheimer gündüz yaşam merkezleri. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 3(3), 138-146.
- Taşğın, N. Ş., & Özel, H. (2011). Türkiye'de sosyal hizmetlerin dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 175-190.
- T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.vgm.gov.tr/> Erişim tarihi: 27.07.2024
- Tekindal, M. (2018). Türkiye'de sosyal yardımların yapısal işlevsel yaklaşıma göre analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 335-362.
- Toprak, D. (2015). Uygulamada Ortaya çıkan farklı refah devleti modelleri üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 151-175.
- Tuncay, T., & Tekin, H.H. (2021). Sosyal Hizmet Mesleğinin ABC'si, Ankara: Nika Yayınevi.
- Walks, R. A., & Bourne, L. S. (2006). Ghettos in Canada's cities? Racial segregation, ethnic enclaves and poverty concentration in Canadian urban areas. *The Canadian Geographer/le géographe canadien*, 50(3), 273-297.

- Wratten, E. (1995). Conceptualizing urban poverty. *Environment and urbanization*, 7(1), 11-38.
- Wu, S. (2005). Fatalistic tendencies: an explanation of why people don't save. *Contributions in Economic Analysis & Policy*, 4(1), 1-21.
- Zengin, E., & Öztaş, C. (2009). Yerel yönetimler ve sosyal yardımlar: Üsküdar Belediyesi örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(16), 19-36.

BÖLÜM 12

ADLİ SOSYAL HİZMET

Hakan KARAAĞAÇ¹

GİRİŞ

Sosyal hizmet toplum içinde dezavantajlı konumda bulunan kişiler başta olmak üzere çok geniş bir müracaatçı popülasyonuna sahip olan bir meslek ve disiplindir. Adli alana dâhil olan kişilerle birlikte adalet sisteminin bütünü sosyal hizmet uzmanlarının mikro, mezzo ve makro seviyelerde sıklıkla mesleki çalışma yaptığı alanlardandır. Adli sosyal hizmet, suça sürüklenen bireylerin sosyal uyumlarının artırılması, mağdurların desteklenmesi ve adalet sisteminin insani boyutunun güçlendirilebilmesi için sosyal hizmet uzmanlarının yürüttüğü profesyonel bir çalışma alanıdır.

Sosyal hizmet, hak temelli bir meslek olarak, bireylerin refahını artırmayı, sosyal adaleti sağlamayı ve insan haklarını korumayı hedefler. Bu bağlamda, adli sosyal hizmet de sosyal hizmet mesleğinin temel değerlerini ve ilkelerini adalet sistemi içerisinde uygulayarak hem bireylerin hem de toplumun genel refahını artırmayı amaçlar.

Adli sosyal hizmet, sosyal hizmet mesleği için köklü bir alan olup, suça sürüklenen, mağdur olan veya adalet sisteminin çeşitli süreçlerinde yer alan bireylerin psikososyal ihtiyaçlarını karşılamayı hedefler. Adli sosyal hizmet, sosyal hizmetin insana ve topluma odaklanan yaklaşımını adalet sisteminin içinde somutlaştırır. Bu çok boyutlu bakış açısı adalet sisteminin daha insancıl ve etkili işlemesi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Adalet sisteminin karmaşıklığı ve bireylerin yaşadığı çeşitli psikososyal sorunlar adli sosyal hizmetin önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. Adli sosyal hizmet uzmanları, cezaevleri, denetimli serbestlik birimleri, aile ve çocuk mahkemeleri, mağdur destek merkezleri, yüksek güvenlikli adli psikiyatri hastaneleri başta olmak üzere adli kurulumlarda aktif olarak görev alırlar. Bu geniş çalışma yelpazesi içinde bu bölümün amacı, okuyuculara adli sosyal hizmetin kapsamlı bir anlayışını sunmak ve bu alanda çalışan profesyonellere yönelik bilgi ve beceri kazandırmaktır.

Çalışmada ilk olarak adli sosyal hizmetin dünyada ve Türkiye’deki tarihsel gelişimi incelenecektir. İkinci bölümde ise adli sosyal hizmetin kapsamı ve bu alanda çalışan sosyal

¹ Doç.Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, karaagac.hakan@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6586-5940

SONUÇ

Adli sosyal hizmet, adalet sisteminin daha insancıl, kapsayıcı ve rehabilite edici bir şekilde işlemesine katkıda bulunan kritik bir sosyal hizmet uygulama alanıdır. Tarihsel süreçte yaşanan gelişmelerle birlikte, adli sosyal hizmetin kapsamı genişlemiş ve suçlulara, mağdurlara, ailelere ve topluma yönelik çok yönlü hizmetler sunma kapasitesi artmıştır. Denetimli serbestlikten ceza infaz kurumlarına, onarıcı adalet uygulamalarından yargılama süreçlerine kadar geniş bir alanda faaliyet gösteren adli sosyal hizmet uzmanları, toplumun dezavantajlı kesimlerinin adalet sisteminde hak ettikleri desteği almasını sağlaması için mesleki çalışmalarını yürütmektedir.

Bu bölümde, adli sosyal hizmetin tarihsel gelişimi, temel kavramları ve uygulama alanları ele alınmış; denetimli serbestlik, koruma ve infaz süreçleri ile ıslah hizmetleri gibi önemli konulara değinilmiştir. Bu bağlamda, adli sosyal hizmet uzmanlarının hem adalet sisteminin aktörleriyle hem de toplumla kurdukları işbirliği, adaletin sağlanması ve toplumsal barışın tesis edilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

Sonuç olarak, adli sosyal hizmet, bireylerin topluma yeniden kazandırılması, suçun önlenmesi ve adalet sisteminin mağdurlara daha duyarlı hale getirilmesi açısından vazgeçilmez bir alandır. Gelecekte, bu alanda daha fazla araştırma yapılması, uygulamaların iyileştirilmesi ve sosyal hizmet uzmanlarının rolünün daha da güçlendirilerek mesleki rol ve işlevlerin somutlaştırılması, adalet sisteminin daha etkili ve adil bir şekilde işlemesine önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Barker, R. (1999). *The social work dictionary* (4th Edition). USA: NASW.
- Baykara-Acar, Y. (2014), Adli sosyal hizmet ve Türkiye’de çocuk adalet sisteminin tarihi. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2014: Türkiye’de Adalet Sistemi ve Adli Sosyal Hizmet, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Brownell, P., & Roberts, A. R. (2002). A century of social work in criminal justice and correctional settings. *Journal of Offender Rehabilitation*, 35(2), 1-17.
- Butters, R. P., & Vaughan-Eden, V. (2011). The ethics of practicing forensic social work. *Journal of Forensic Social Work*, 1(1), 61-72.
- Çocuk Koruma Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 25876, 15 Temmuz 2005.
- Denetimli Serbestlik Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, sayı:28578, 5 Mart 2013.
- Erukçü, G., & Akbaş, E. (2012). Türkiye’de çocuk mahkemeleri uygulamalarına eleştirel bir bakış. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 135-153.
- Gönültaş, M. B. (2016). *Adli sosyal hizmet: Adalet mekanizmasındaki yeri ve önemi*. Adli Sosyal Hizmet Yaklaşım ve Müdahale (1-12). Ankara:Nobel Yayın Evi.
- Gökçearslan-Çifci, E. (2014). *Adli sosyal hizmetin tarihsel gelişimi*, Atatürk Üniversitesi Adli Sosyal Hizmet Ders Kitabı.
- Green, G., Thorpe, J., & Traupmann, M. (2005). The sprawling thicket: Knowledge and specialisation in forensic social work. *Australian Social Work*, 58, 142-153.

- Gumz, E. J. (2004). American social work, corrections and restorative justice: An appraisal. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 48(4), 449-460.
- Ivanoff, A., Smyth, N., & Dulmus, C. N. (1997). Preparing social workers for practice in correctional institutions. *Social Work in Juvenile and Criminal Justice Settings*, 309-324.
- İl, S. (2003). Adli sosyal hizmet. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry*, 4(2), 141-146.
- Karaağaç, H., & Çalık-Var, E. (2021). Adli psikiyatrik alanda sosyal hizmet uzmanlarının rol ve işlevleri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (18), 125-141.
- Karaağaç, H. (2023). *Psikososyal boyutlarıyla adli psikiyatri: Deneyimler ışığında tedavi sonrası hayat*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Karataş, Z. (2017). Çocuklara yönelik denetimli serbestlik uygulamalarında sosyal hizmet müdahalesinin önemi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-20.
- Maschi, T. & Bradley, C. & Ward, K. (2009). *Forensic social work*. New York: Springer Publishing Company.
- Maschi, T., & Killian, M. L. (2011). The evolution of forensic social work in the United States: Implications for 21st century practice. *Journal of Forensic Social Work*, 1(1), 8-36.
- Mutlu, Z. (2017). Aile mahkemelerinde sosyal inceleme raporu. *Sosyal Hizmet Dergisi*, 80-89.
- Munson, C. (2011). Forensic social work practice standards: Definition and specification. *Journal of Forensic Social Work*, 1(1), 37-60.
- Patterson, G. T. (2022). *Police social work: Social work practice in law enforcement agencies*. Routledge.
- Purutçuoğlu, E. (2022). Adli sosyal izmet ve etik. *Social Sciences Studies Journal*, 4(27), 5861-5875.
- Roberts, A. R., & Brownell, P. (1999). A century of forensic social work: Bridging the past to the present. *Social Work*, 44(4), 359-369.
- Sheehan, R. (2012). Forensic social work: A distinctive framework for intervention. *Social Work in Mental Health*, 10(5), 409-425.
- Sheafor, B. W., Horejsi, C. R., & Bilgen, A. (2016). *Sosyal hizmet uygulaması: Temel teknikler ve ilkeler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Siegel, L. J., Senna, J. J., & Hahn, P. H. (1981). *Juvenile delinquency: Theory, practice, and law*. St. Paul: West Publishing Company.
- Snodgrass, J. (1984). William Healy (1869-1963): Pioneer child psychiatrist and criminologist. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 20(4), 332-339.
- Şişman, A. (2008). Osmanlı Devleti'nde batılı anlamda mesleki ve teknik eğitimin doğuşu. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1), 27-43.
- Taş, E. Z., & Duman, N. (2019). Yetişkin hükümlülere yönelik klinik sosyal hizmet uygulamaları. *Journal of Human Sciences*, 16(2), 620-634.
- T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı. Denetimli Serbestlik Nedir?. <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/>. 10 Temmuz 2024.
- Tomanbay İ. (1999). *Sosyal çalışma sözlüğü*, Ankara: SABEV Yayınları.
- Topuz, S., & Öz, M. (2014). Türkiye'de sosyal hizmet uzmanlarının istihdam durumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 149-158.
- Uluğtekin S (2004). *Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları*, (1.Baskı). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Zengin O, Altındağ Ö (2017). *Çocuk adalet sisteminde sosyal hizmet uzmanları*. İçinde: Gönültaş MB, Yücel D(editörler). Adli Sosyal Hizmet Yaklaşım ve Müdahale. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.

BÖLÜM 13

SOSYAL HİZMET KURULUŞLARININ YÖNETİMİ VE ÖRGÜTLENMESİ

Murat TÜRK¹

Halim TOĞA²

GİRİŞ

İnsanların, bedenlen, ruhen ve sosyal yönden iyilik hallerinin geliştirilmesi, sosyo-ekonomik özgürlüklerinin desteklenerek kendine yeterli hale gelmesi ve her anlamda başkalarına bağımlı olarak yaşama nedenlerinin önlenmesi, aile ve toplumsal bağlarının güçlendirilmesinde bireyin, ailenin, grup ve toplulukların sosyal işlevselliğinin geliştirilmesi için yapılan planlı çalışmaların tümü “sosyal hizmetler” olarak adlandırılmış (Baker & Weisbrot, 1999), bu hizmetleri ihtiyaç duyan toplum kesimine sunarak fayda sağlamayı amaç edinen toplumsal birimlere de sosyal hizmet örgütleri denilmiştir. Sosyal hizmet örgütleri, “birey, aile, grup ve toplumun biyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını karşılayarak toplumun refah düzeyini yükseltmeyi amaçlayan organizasyonlardır (Türk, 2022)

Sosyal hizmet örgütleri, insanlığın ilk döneminden günümüze kadar geçen sürede toplumların sosyal örgütlenmesi içinde insanların sosyal ihtiyaçları doğrultusunda gelişen ilişkiler temelinde doğmuştur. Sosyal ihtiyaçlar temelinde gelişen ilişkiler neticesinde doğan sosyal yardımlaşma düşüncesinde etkili olan; dinsel, flantropik, utalitarian, hümanist ve nihayet sosyal adalet ve hak temelli gibi düşünsel yaklaşımlar ile toplumların sosyo-ekonomik ve sosyo-politik örgütlenme biçimleri doğrultusunda gelişerek günümüze kadar gelmiştir (Kut, 1988). Öyle ki, bu tarihi süreçte sosyal hizmet örgütleri, sosyal refah politikalarını sosyal hizmetlere dönüştüren ve sosyal refahı ilgilendiren hizmet üretiminin büyük bir bölümünü üstlenerek; hizmet verdiği toplum kesimi, geliştirdiği yöntem ve teknikler ile toplumsal önemi dolayısıyla sosyal refah sistemi içerisinde kendi başına bir sektör konumuna yükselmiştir. Bu yönüyle de özellikle modern dönemde birey ve toplum refahının korunması ve geliştirilmesinde önemli rol üstlenmeye devam etmektedir.

¹ Doç.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, murat.turk@sbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7415-8965

² Arş.Gör., Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, halim.toga@sbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3048-1987

Çevresinde gelişen değişimlere ve şartlara uyum sağlayamayan örgütler öncelikle içinde yer aldığı toplum tarafından sorgulanarak etkinliğini yitirmekte ve zamanla faaliyetlerini sonlandırmak zorunda kalabilmektedir. Bu nedenle sosyal hizmet örgütleri daima proaktif bir yönetimi gerektirmektedir. Bu bağlamda toplumsal refah açısından, değişen toplumsal koşullar, sosyal sorunlar ve sosyal refah alanında yaşanan sorunlar nedeniyle sosyal hizmet uygulamasında kullanılan yaklaşımlar, müdahale ve kuramların gelişimi nasıl bir zorunluluk ise sosyal hizmet örgütlerinin yönetiminde kullanılan yaklaşımlar, yöntem ve kuramların gelişimi o denli önemli görülmektedir.

Sonuç olarak kökünü dini kaynaklardan alarak filantropik bireysel yardımların gönüllü örgütlenmesi olan sosyal hizmet örgütlenmesi devletin düzenleyici fonksiyonu sonucunda kurumsallaşarak yönetim biliminin kuram ve yaklaşımlarının katkılarıyla zamanla gelişerek varlığını devam ettirmiştir. Dolayısıyla insanlar var olduğu sürece sosyal hizmet örgütleri de var olmaya devam edecektir. Sosyal hizmet örgütleri var oldukça da sosyal hizmet yönetimi gelişimini devam ettirecektir.

KAYNAKLAR

- Topal , Z., & Atay, E. (2015). Örgüt Kuramları İle Sosyal Hizmet İşletmelerini Anlamak . *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi (Sosyal Hizmet Özel Sayısı)*, 9-20.
- Adams, R., Dominelli, L., & Payne, M. (2015). *Sosyal Hizmet: Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar*. Ankara: Nika Yayınları.
- Aktan, C. (2018). *Sosyal Devlet, Gelir Dağılımı (2.Basım)*. Ankara: Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu.
- Alıç, Ö. (1995). Örgütler. *Eğitim Yönetimi*, 1(1), 1-17.
- ASHB, T. A. (2015). *Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Yardımların Yeniden Organizasyonu*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı .
- Aytaç, Ö. (2004). Örgütler: Sosyolojik Bir Perspektif. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 189-217.
- Baker, D., & Weisbrot, M. (1999). *Social security: The phony crisis*. Chicago: University Of Chicago press.
- Bayraktaroğlu, S., & Adıgüzel, O. (2015). SOSYAL HİZMETLERDE YÖNETİM VE ORGANİZASYONUN ÖNEMİ ÜZERİNE. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi (Sosyal Hizmet Özel Sayısı)*, 1-8.
- Beck, U. (2019). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliği Doğru*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Blondel, J. L. (2002). Getting Access to The Victims: Role and Activities of the ICRC. *Journal of Peace Research*, 307-314.
- BM. (2020). *Birleşmiş Milletler Antlaşması*. San Francisco: Birleşmiş Milletler.
- Brown, W. (2017). *Halkın Çözülüşü Neoliberalizmin Sinsi Devrim*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Citaristi, I. (2022). *United Nations Economic and Social Council—ECOSOC*. Routledge.
- Conforti, B., & Focarelli, C. (2016). *The Law and Practice of the United Nations*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- Çengelci, E. (1996). *Cumhuriyet Türkiyesinde Sosyal Hizmetlerin Örgütlenmesi*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Çetin, H. (2018). *Sosyal Hizmet Yönetimi Bugünü ve Yarını*. Ankara: Nika Yayınevi.

- Dinçer, Ö., & Fidan, Y. (1996). *İşletme Yönetimine Giriş (2. basım)*. İstanbul: Beta Yayın.
- ECOSOC. (2020). *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşme*. Birleşmiş Milletler.
- ECOSOC. (2024, 7 3). *Economic and Social Council*. ECOSOC: <https://ecosoc.un.org/en/about-us> adresinden alınmıştır
- Ekşi, N. (2019). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Türkiye'deki Faaliyetleri ve Türk İltica Sisteminde Değişen Rolü. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 343-370.
- Eryılmaz, B. (2022). *Kamu Yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- ESOSOC. (2024, 7 8). *UN*. Economic and Social Council : <https://ecosoc.un.org/en/about-us> adresinden alınmıştır
- Fomerand, J. (2009). *The A to Z of the United Nations*. Lanham: The Scarecrow Press.
- Giddens, A., & Sutton, P. W. (2020). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. Ankara: Phoneix Yayınları.
- Göral, O. S. (2003). The child question and juvenile delinquency during the early republican era. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Gray, M. (2005). Dilemmas of international social work: paradoxical processes in indigenisation, universalism and imperialism. *International Journal of Social Welfare*, 231-238.
- Güven, S. (2013). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Bursa: Ezgi Yayınevi.
- Hardina, D., Middleton, J., Montana, S., & Simpson, R. (2007). *An Empowering Approach to Managing Social Service Organizations*. New York: Springer Publishing Company.
- Healy, L. (2012). Defining International Social Work. L. Healy, & R. J. Link içinde, *Handbook of International Social Work* (s. 9-15). Oxford: Oxford University Press.
- ICRC. (2024, 5 3). *International Committee of the Red Cross*. ICRC: <https://www.icrc.org/en/about-international-committee-red-cross-icrc> adresinden alınmıştır
- Katıman, E. (2016). Yardım Kuruluşu Olmanın Ötesinde Bir Örgüt: Uluslararası Kızılhaç Komitesi. *TBB Dergisi*, 387-416.
- Kumar, K. (2013). *Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları*. Ankara : Dost Yayınları.
- Kurşun, A., & Rakıcı, C. (2016). Sosyal Refah Devletinin Tarihi Süreci ve Günümüz Bazı Refah Devletlerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2 (2) , 135-156.
- Kut, S. (1988). *Sosyal Hizmet Mesleği: Nitelikleri ve Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Diğer.
- Küçükoba, E. (2022). Refah Devleti Bağlamında Sosyal Politika, Sosyal Hizmetin Tarihi Gelişimi ve Türkiye. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(2), 164-176.
- Lawrence, S. (2009). *Introducing International Social Work*. Glasgow: Learning Matters.
- Mishra, D. (2024, Ağustos 01). *Social Work Administration*. https://www.accord.edu.so/course/material/social-work-administration-470/pdf_content adresinden alınmıştır
- Normann, R. (2000). *Service Management; Strategy and Leadership in Service Business (3rd Edition)*. New York: jhon wiley&sons ltd.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti (2. Baskı)*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Ritzer, G., & Stepnisky, J. (2019). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökenleri*. Ankara: Deki Yayınları.
- Samancı, U. (2016). Dünya Sağlık Örgütü ve Normatif Yapısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 55-89.
- Sayım, F., & Aydın, V. (2015). Sayım F. ve Aydın V. Hizmet Sektörü Özellikleri Ve Sistematiğin Olmayan Risklerin Sektör Menkul Kıymetleri İle Etkileşimine Dair Teorik Bir Çalışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (29).
- Sevim, Ş., Akdemir, A., & Vatanserver, K. (2008). Lojistik Faaliyetlerinde Dış Kaynak Kullanan İşletmelerin Aldıkları Hizmetlerin Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 7-21.
- Sürmeli, F. (2006). *Genel Muhasebe (5. basım)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları (No:1341).

- Tomanbay, İ. (2012). Genel ve Kavramsal Giriş. İ. Tomanbay , & N. Karaca içinde, *Sosyal Hizmet Kuruluşları* (s. 2-35). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tomlinson, J. (2013). *Küreselleşme ve Kültür*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Türk Kızılay. (2024, 6 17). *Türk Kızılay*. Türk Kızılay Kurumsal Yapısı : [https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal adresinden alınmıştır](https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal%20adresinden%20alınmıştır)
- Türk, M. (2022). Sosyal hizmet kurumlarında muhasebe sisteminin organizasyonu. *Turkish Studies -17(4)*, 1149-1173.
- UNHCR. (2024, 7 23). *UNHCR*. The UN Refugee Agency: <https://www.unhcr.org/about-unhcr> adresinden alınmıştır
- UNICEF. (2024, 7 9). *UNICEF* . UNICEF history: <https://www.unicef.org/history> adresinden alınmıştır
- Venkatesh, S. (1997). The three-tiered model: How helping occurs in urban, poor communities. *Social Service Review*, 71, 574–606.
- Weisbrot, (. v. (1999). *Social security: The phony crisis*. Chicago: University of Chicago press.
- Weisbrot, D. B. (1999). *Social security: The phony crisis*. Chicago: University Of Chicago press.
- WHO. (1946). *Dünya Sağlık Örgütü Anayasası*. Birleşmiş Milletler: WHO.
- WHO. (2024, 6 2). *World Health Organization*. WHO Structure: <https://www.who.int/about/structure> adresinden alınmıştır
- Yolcu, H. (2021). Uluslararası Örgütler ve Eğitim: UNESCO ve UNİCEF Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 273-305.
- Zastrow, C. (2017). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Nika Yayınevi.